

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Analýza ekonomiky Ukrajiny ve srovnání s ČR

Alyona Borovik

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Alyona Borovik

Podnikání a administrativa

Název práce

Analýza ekonomiky Ukrajiny ve srovnání s ČR

Název anglicky

The Analysis of Economy of Ukraine in Comparison with the Czech Republic

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce bude najít konkrétní možnosti vzestupu ukrajinské ekonomiky na úroveň EU a vzít si jako příklad metody rozvoje České republiky. Ve své práci budu analyzovat ekonomickou historii Ukrajiny, vývoj hospodářských vztahů s ostatními státy, včetně České republiky a také budoucí vyhlídky Ukrajiny, která čeká na členství v EU. Česká republika a Ukrajina spolupracuje jak po stránce hospodářské, tak politické. Stabilní ekonomika České republiky by se mohla stát modelovým příkladem pro Ukrajinu, a mohla by tak pomoci spolu se vstupem do EU překonat krizi, která v tuto chvíli na Ukrajině panuje.

Metodika

Metodika bakalářské práce bude založena na analýze a syntéze informací z významných časopisů je například Ukrajinská Pravda (Ukrajina), novin jako jsou Ekonomická pravda (Ukrajina), Deutsche velle (Německo) a Rádio Svoboda (Ukrajina), včetně webových stránek jako jsou například Ahoj Česká republika (Česká republika), Zpravodajství pro export (Česká republika), dále statických dat, historických faktů, webových stránek ukrajinského velvyslanectví, kde jsou uvedeny obraty zboží, mezinárodní spolupráce a spolupráce s jinými státy, mezinárodní výstavy pro objektivní kontrolu a analýzy nových zákonů. Získané informace budou srovnávány a odůvodňovány. Práce bude založena na sekundárních datech zahrnující důležité makroekonomické ukazatele obou sledovaných zemí.

Doporučený rozsah práce

50 stran

Klíčová slova

Ekonomika, ČR, Ukrajina, HDP, nezaměstnanost, inflace

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav, Svoboda, Roman. Mikroekonomie – teorie a praxe. 1. vyd. Praha: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-453-4.
- KLAUS, Václav. Záměrně plochá diskuse o ukrajinské krizi. Vyd. 1. Praha: Institut Václava Klause, 2014, 67 s. ISBN 978-80-87806-09-8.
- Marek, Dan, Baun, Michael: Česká republika a Evropská unie. 1. Vyd. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3.
- Přichová, Božena, Abrahám, Josef, Helisek, Mojmír. Česká republika a EU. Ekonomika – Měna – Hospodářská politika. 1. Vyd. Praha: Agentura KRIGL, 2010. 206 p. ISBN 978-80-86912-39-4.
- Štěrbová, Ludmila: Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. Století. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2013. ISBN 978-80-247-4694-4.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Roman Svoboda, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 10. 2015

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 23. 02. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Analýza ekonomiky Ukrajiny ve srovnání s ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.03.2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Romanu Svobodovi, Ph.D., za odborné vedení mé práce, jeho konzultace, poskytnuté rady a doporučení.

Analýza ekonomiky Ukrajiny ve srovnání s ČR

Souhrn

Práce je věnována analýze ekonomik dvou států – Ukrajiny a České republiky. V ekonomice obou států jsou rozebrány ukazatele HDP, obchodní politika na vnitřním a na mezinárodním trhu, nezaměstnanost, inflace, investiční politika. Práce se dále zabývá příčinami ekonomické krize a jejích negativních dopadů na ekonomiku a navrhuje metody a principy zmírnění či omezení negativních vlivů krize na ekonomickou situaci na Ukrajině.

Hlavním cílem práce je navrhnout možnosti vzestupu ukrajinské ekonomiky na úroveň ekonomiky zemí Evropské unie. Uvedené varianty vycházejí z metod použitých při rozvoji ekonomiky České republiky a jejich překonání krize.

Klíčová slova: ekonomika, ČR, Ukrajina, HDP, nezaměstnanost, inflace

The Analysis of Economy of Ukraine in Comparison with the Czech Republic

Summary

The work is devoted to the analysis of the economies of the two states – the Ukraine and the Czech Republic. In both of the state are analyzed indicators of GDP, the trade policy inside the state and on the international market, unemployment, inflation, investment policy. The work also deals with the causes of the economic crisis and its negative impact on the economy and proposes principles and methods of mitigating or limits the negative effects of the crisis on the economic situation in Ukraine.

The main goal of this work is to propose the possibility of the rise of the Ukrainian economy at the level of the economy of the countries of the European union. Listed variants are based on the methods used in the development of the economy of the Czech Republic and their exit from the crisis.

Keywords: The economy, Czech Republic, Ukraine, The Gross Domestic Product, unemployment, inflation

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Teoretická východiska	12
3.1 Ekonomika z hlediska makroekonomického pojetí a makroekonomické veličiny 12	
3.1.1 Hospodářská politika státu a podnikatelská činnost	12
3.1.2 Makroekonomické prognózy a programování	16
3.1.3 Hrubý domácí produkt a hrubý národní produkt	17
3.1.4 Inflace	19
3.1.5 Nezaměstnanost	21
3.1.6 Státní rozpočet	23
3.2 Mezinárodní obchod.....	24
3.2.1 Teorie mezinárodního obchodu	24
3.2.2 Mezinárodní obchod ve světové ekonomice.....	27
3.2.3 Světová krize a její dopad na mezinárodní obchod	27
3.2.4 Obchodní politika	30
3.2.5 Nástroje obchodní politiky.....	31
3.2.6 Dopad krize na obchodní politiku.....	33
3.2.7 Investiční politika	33
3.2.8 Mezinárodní investiční regulace v EU.....	35
4 Vlastní práce	37
4.1 Ukrajina.....	37
4.1.1 Ekonomická historie Ukrajiny	37
4.1.2 Ukrajinská krize a překonání krize	39
4.1.3 Hospodářské vztahy Ukrajiny s ČR a ostatními státy EU	42
4.1.4 Perspektivy a rizika v ekonomice Ukrajiny	45
4.2 Česká republika.....	47
4.2.1 Analýza ekonomiky ČR před vstupem do EU.....	47
4.2.2 Analýza ekonomiky ČR po vstupu do EU.....	49
4.2.3 Výhody a nevýhody vstupu ČR do EU.....	52
4.2.4 Současný ekonomický vývoj ekonomiky ČR.....	54
4.2.5 Česká republika jako příklad pro překonání krize	55
4.3 Porovnání ekonomiky Ukrajiny a České republiky	57

4.4	Budoucí vyhlídky Ukrajiny po vstupu do EU	59
5	Výsledky a diskuse	62
6	Závěr.....	63
7	Seznam použitých zdrojů	64
7.1	Tištěné zdroje	64
7.2	Elektronické zdroje	65
8	Přílohy	72

Seznam grafů

Graf 1:	Vývoj světového obchodu (1900-2012) v mld. USD.....	26
Graf 2:	Vývoj světového obchodu (2007-2013) v mld. USD.....	29
Graf 3	Struktura ukrajinského exportu v roce 2013 v %	43
Graf 4:	Struktura vývozu Ukrajiny do ČR za rok 2014 v %.....	44
Graf 5:	Vývoj HDP v ČR a na Ukrajině (2004-2015) v %	51
Graf 6:	Míra nezaměstnanosti v ČR a na Ukrajině (2004-2014) v %.....	51
Graf 7:	Hlavní spotřebitelé ukrajinského exportu a importu za rok 2014 v %.....	57

Seznam tabulek

Tabulka 1:	Meziroční inflace v ČR (2014-2015) v %	20
Tabulka 2:	Geografická struktura vývozu a dovozu zboží v mil. USD.....	43
Tabulka 3:	Růst HDP v ČR (1993-2003) v %	48
Tabulka 4:	Míra inflace v ČR v %.....	48
Tabulka 5:	Celkový vládní dluh v % HDP	49
Tabulka 6:	Růst HDP v ČR (2004-2015) v %	50
Tabulka 7:	Míra nezaměstnanosti v ČR (2004-2014) v %	51

1 Úvod

Tématem této práce je analýza ekonomiky Ukrajiny ve srovnání s Českou republikou z hlediska analýzy makroekonomických ukazatelů. Díky zjištění společných rysů a rozdílů v těchto ukazatelích a metodách, které byly použity pro rozvoj ekonomiky obou států, bude možné najít postupy pro zlepšení ukrajinské ekonomiky, které jí pomohou dostat se na úroveň vyspělých zemí Evropské unie.

Hospodářský rozvoj jednotlivých zemí hraje jednu z klíčových rolí v ekonomice světa. V současné době je velká pozornost věnována ekonomickým a politickým vztahům mezi zeměmi. Úroveň rozvoje každé země je jednou z hlavních podmínek kvality života jejich občanů.

Evropská unie je hospodářsko-politická unie, v níž byl společný trh vytvořen pomocí standardizovaného systému právních předpisů, zaručujících volný pohyb osob, zboží, kapitálu a služeb. Unie schvaluje zákony nejen v oblasti práva a spravedlnosti, ale také společnou politiku týkající se obchodu, zemědělství a regionálního rozvoje. Na základě těchto kritérií je Evropská unie stabilním politickým a ekonomickým systémem.

Před politickými změnami na konci minulého století Česká republika a Ukrajina patřily do zemí tzv. sovětského bloku. Ve srovnání s Českou republikou však Ukrajina po vyhlášení nezávislosti zaostala v ekonomickém a politickém rozvoji. Ekonomika Ukrajiny je závislá na podpoře vyspělých zemí v mnoha oblastech. Ukrajina těsně spolupracuje s Českou republikou zejména v oblasti obchodu, exportu a importu zboží a služeb. Na Ukrajině fungují podniky s českým kapitálem, které podporují domácí ekonomiku, poskytují nová pracovní místa, rozvíjejí mezinárodní obchod. Mezi ně patří firmy Eurokar, Tekro, KOPOS Elektro UA, Ukrbiotat atd.

V současné době stojí Ukrajina na prahu zlepšování ekonomiky a integrace do Evropské unie. Česká republika po vstupu do EU dosáhla vysoké úrovně ekonomického rozvoje, a proto může sloužit jako vzor. Ukrajina bude moci vylepšit svou ekonomickou situaci prostřednictvím obchodních vztahů se zeměmi EU, přijetím řady zákonů a omezením korupce.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je nalézt adekvátní způsoby pro zlepšení ekonomiky Ukrajiny na úroveň vyspělých států Evropské unie prostřednictvím analýzy hospodářských, obchodních a politické vztahů Ukrajiny s unijními zeměmi. Ukrajina spolupracuje s Českou republikou, která je členem EU a mohla by posloužit jako dobrý příklad k překonání ukrajinské krize, odstranění korupce a vylepšení ekonomické situace. V následné analýze pak bude vycházet z makroekonomických ukazatelů rozvoje obou zemí, jako jsou HDP, obchodní politiku uvnitř státu a na mezinárodním trhu (export – import), státní dluh, nezaměstnanost, inflace a investiční politika.

2.2 Metodika

První část práce se skládá z teoretických hledisek, která jsou základem pro zkoumání makroekonomických ukazatelů, příčin, které vedou ke krizi a mají za následek zhoršení ekonomiky, a hlavních komponentů důležitých pro rozvoj ekonomiky. Ve druhé části jsou charakterizovány obě země, Ukrajina a Česká republika. K analýze ukrajinské ekonomiky v období od vyhlášení nezávislosti v roce 1991 do roku 2015 budeme vycházet ze způsobů možných překonání krize a zlepšení ekonomiky, z výhod a rizik plynoucích ze vstupu Ukrajiny do Evropské unie a z rozboru hospodářských vztahů Ukrajiny s ČR a ostatními zeměmi EU. Srovnáním a zhodnocením ekonomických ukazatelů ČR v období před vstupem do Evropské unie a po vstupu do EU od roku 2004 do roku 2015 budou stanoveny výhody a nevýhody vstupu země do EU a vyhodnotí se, v jakém období se česká ekonomika nejlépe rozvíjela. Na závěr budou porovnány ekonomiky obou zemí a definovány možné výhody vyplývající ze vstupu Ukrajiny do Evropské unie.

Při psaní této práce nám poskytla základní informace ke zvolenému tématu jak odborná literatura, tak internetové zdroje. Při analýze ekonomiky a úrovně vývoje obou zemí jsme vycházeli z údajů na internetových stránkách Velvyslanectví Ukrajiny v ČR, Českého statistického úřadu, ministerstva zahraničí a z informací v časopisech a na internetových stránkách týkajících se změn a novinek v ekonomické oblasti.

3 Teoretická východiska

První část práce je zaměřena na vysvětlení základních ekonomických pojmů a vytvoření teoretického základu potřebného pro pochopení daného tématu, nezbytného pro praktické zkoumání a následnou analýzu problematiky.

3.1 Ekonomika z hlediska makroekonomického pojetí a makroekonomické veličiny

Makroekonomie se zabývá ekonomikou jako celkem. Má nenahraditelný význam pro celou společnost, neboť navrhuje možnosti, jak se vyhnout vysoké míře inflace, jak snížit nezaměstnanost, a ukazuje způsoby, kterými lze podpořit ekonomický růst. Makroekonomie dále zkoumá agregátní změny na trhu. Mezi základní agregáty patří hrubý domácí produkt, hrubý národní produkt, inflace (cenová hladina), nezaměstnanost a také zahraniční vztahy vyjádřené obchodní bilancí (rozdíl mezi exportem a importem). Hrubý domácí produkt poukazuje na objem finální produkce, je vyjádřen jako meziroční tempo růstu. Inflace udává, jak se změnila cenová hladina po jednom roce. Míra nezaměstnanosti uvádí, kolik procent lidí je nezaměstnáno. Obchodní bilance dokládá rozdíl mezi exportem a importem. Makroekonomie má velký význam pro firmy, podnikatele i spotřebitele, zároveň odráží vliv zahraniční ekonomiky na tyto subjekty. Podrobněji jsou tyto pojmy analyzovány v dalších podkapitolách.¹

3.1.1 Hospodářská politika státu a podnikatelská činnost

Hospodářská politika státu jsou nástroje, které stát používá k naplnění cílů a opatření státu v jednotlivých oblastech ekonomického života společnosti. Hospodářská politika státu je mladou disciplínou, neboť byla založena ve 30. letech 20. století a šířila se dvěma směry, a to anglo-americkým a kontinentálním. Zakladatelem anglo-amerického směru byl otec keynesiánství J. M. Keynes, který považoval hospodářskou politiku za politiku krátkodobou, konjunkturální. Kontinentální politiku vytvořili W. Eucken a L. Erhard. Ekonomika státu funguje pomocí pravidel a institucí vytvářených činnostmi státu. Má funkci hospodářskou (pro dosažení ekonomického růstu na trhu), sociální (stát řeší problémy

¹ BRČÁK, J., Sekerka, B. *Makroekonomie*, 2010

nezaměstnanosti a přerozdělení důchodů) a funkci právní jistoty a bezpečí (zabezpečení vnitrostátní a mezinárodní bezpečnosti).²

Nositelé hospodářské politiky jsou: 1. stát – skládá se z různých institucí, které jsou navzájem propojeny. Klíčovými subjekty státního aparátu jsou parlament a vláda, jejichž složení je určeno silou jednotlivých politických stran, a další státní instituce řízené vládou - ČNB, ministerstva a jiné vládní úřady. Tyto subjekty ovlivňují hospodářskou politiku. Státní hospodářská politika se snaží ovlivnit i zájmové skupiny; 2. mezinárodní organizace vytvořené na základě dohod mezi státy – mezinárodní organizace jsou samostatnými objekty a mají vlastní hospodářskou politiku; 3. nadnárodní orgány a regionální integrační seskupení – přejímají některé části rozhodovacích pravomocí státu, prosazují hospodářskou politiku.

Cílem hospodářské politiky je dosažení stabilního rozvoje společností a uspokojení jejich potřeb.

Hierarchie cílů hospodářské politiky:

Blahobyt – součet všech individuálních užitek, zohledňuje ekonomickou a životní úroveň společnosti.

² ŽÁK, Milan. *Hospodářská politika*. [online]. [cit. 2015-11-22]. Dostupné z: <http://www.karasmel.wz.cz/BIVS_soubory/uc_hp_kapitola.pdf>.

Základní společenské cíle – svoboda, nezávislost, demokracie, pokrok, spravedlnost a řada dalších charakteristik pro uspokojivé cítění se ve společnosti.

Ekonomické cíle – ekonomická stabilita. Stát musí usilovat o zvýšení efektivnosti výrobních faktorů pomocí tržních mechanismů, rozdělovat důchody vytvářené na trzích a měnit jejich postavení na trhu produktů a výrobních faktorů. Stát by měl podporovat rozvoj národního hospodářství a překonávat národohospodářské problémy uvnitř ekonomiky i mimo ni. Významnou roli hraje makroekonomická stabilizační politika, neboť zajišťuje cenovou stabilitu a podporuje zaměstnanost díky růstu reálného produktu a rovnovážného vztahu mezi národním a zahraničním hospodářstvím. V tržní ekonomice se mohou projevit negativa, jako nezaměstnanost, inflace a cyklický hospodářský vývoj, přičemž jejich korigování může být zajištěno pouze státem.

Mezi cíli hospodářské politiky lze vymezit vertikální a horizontální vztahy. Vertikální vztahy fungují na základě nadřizenosti a podřizenosti (např. snížení HDP je podřízeno snížení průmyslové produkce). Horizontální vztahy se dělí na totožnost (snížení nezaměstnanosti - růst zaměstnanosti), komplementaritu (růst produkce a zaměstnanosti), nezávislost (růst průmyslové produkce a snižování nezaměstnanosti) a konfliktnost (nízká nezaměstnanost a nízká inflace).³

Nástroje hospodářské politiky jsou prostředky pro dosažení cílů. Stát disponuje nástroji fiskální politiky, monetární politiky a vnější měnové a obchodní politiky.

Fiskální politiku provádí vláda přerozdělováním důchodů ze státního rozpočtu. Dochází-li ke změnám v užití peněz, je jimi ovlivněna i cena výrobků. Fiskální politika se týká způsobů zvýšení nebo snížení daně některých odvětví (příjmy do státního rozpočtu), jednotlivých rozpočtů – příjmy ze státního rozpočtu (např. při zvyšování výdajů státních orgánů). Mění také úroveň agregátní poptávky a nabídky pro dosažení cenové stability a má vliv na úroveň nezaměstnanosti.⁴

³ HELÍSEK, M., *Makroekonomie*, s. 39

⁴ HYNKOVÁ, Vendula. *Ekonomie 1: Makroekonomie*. [online]. [cit. 2015-11-24]. Dostupné z: <https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/39156/mod_resource/content/1/Fisk%C3%A1ln%C3%AD%20politik a.pdf>.

Monetární politika je činností státu zaměřenou na kontrolu míry peněz v ekonomice, regulace úrokových měr a podmínek úvěru. Za tuto politiku zodpovídá Česká národní banka a jejím cílem je emise peněz. Emisí se mění množství nabízených peněz, jako důsledek se mění i úrokové míry. Centrální banka může provádět dva typy monetární politiky, a to expanzivní (zvyšovat nabídku peněz) a restriktivní (snižovat nabídku peněz).⁵ V rámci monetární politiky probíhá peněžní oběh na trhu peněz a úvěrový systém na trhu kapitálu. Státní orgány vstupují na peněžní a kapitálový trh jako účastníci a mají možnost využívat nástroje monetární politiky, které lze rozdělit na přímé (administrativní) a nepřímé (tržně orientované). Přímé nástroje, tedy zásahy do regulace bankovního systému, zajišťují regulaci investičních úvěrů (pro požadování vyššího úvěru nad hranici státního limitu musí být vydané státní povolení), spotřebních úvěrů (stanovení podmínek pro poskytnutí těchto úvěrů) a vedlejších úvěrů (státní orgány mohou požádat banky o měsíční zprávy o úvěrech, státní orgány mohou stanovit bankám úvěrový limit). Pomocí nepřímých nástrojů centrální banka ovlivňuje činnost ekonomických subjektů. Je možné sem zařadit: 1. povinné minimální rezervy bank, které slouží k regulaci peněz v oběhu, kdy každá komerční banka musí uložit u ČNB část svých vkladů na bezúročném účtu, přičemž výše částky je určena procentem z vkladu; 2. operace na volném trhu, což je hlavní měnový nástroj. Centrální banka nakupuje nebo prodává cenné papíry. Při prodeji cenných papírů se množství peněz v oběhu snižuje, při nákupu zvyšuje; 3. diskontní politika je nejčastěji tvořena diskontní sazbou a souvisí s emisí funkcí centrální banky. Diskontní sazba je úroková míra, za kterou centrální banka poskytuje úvěry komerčním bankám. Pokud se sazba zvýší, banky si půjčí méně peněz, a proto dojde ke snížení peněz v oběhu. Když se sazba sníží, banky si půjčí více peněz, což zvýší množství peněz v oběhu, a tak pozastaví krizi. Tento proces se nazývá expanze.⁶

Pomocí vnější měnové a obchodní politiky stát kontroluje pohyb výrobků a služeb přes hranici státu, a to stanovením cel (daň za dovoz nebo vývoz zboží) a kvót (maximální objem zboží, který lze převést přes hranice státu.). U měnové politiky stát reguluje měnové

⁵ Finance.cz. *Monetární politika*. [online]. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/menove-ukazatele/monetarni-politika/>>.

⁶Mendelu. *Monetární politika*. [online]. [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=48194>.

kurzy, které mají podstatný vliv na obchodní politiku. Vnější obchodní a měnová politika je zaměřena na dlouhodobou rovnováhu a vyrovnává platební bilanci.

3.1.2 Makroekonomické prognózy a programování

Stát potřebuje plánovat svou činnost. Snaha zemí využít hospodářskou politiku jako základ pro budoucí ekonomický, vědeckotechnický a sociální rozvoj vedla k masivnímu rozšíření makroekonomických a globálních prognóz, založených na ekonomických modelech. Na předpovědi budoucího ekonomického vývoje především závisí, zda bude správná i předpověď budoucího vývoje hospodářské politiky. Obecně se tato předpověď používá při rozhodování v investiční, monetární a fiskální politice, např. při změně měnového kursu nebo úrokových sazeb, přičemž je nutné znát dlouhodobý charakter ekonomických cyklů. Prognózování hraje velkou roli i u větších firem při zpracování dlouhodobých strategických podnikatelských programů. Bez prognóz, bez zpracování více variant a stanovení vývoje do budoucna nelze vyřešit mnoho otázek, týkajících se např. národního hospodářství (doprava, zemědělství, energetika atd.). Přesnost prognózy závisí na informacích, které mají tvůrci prognóz. Statistické informace ze systému národního účetnictví jsou základem makroekonomického prognózování. K prognózám se dále používají ekonomické modely, které jsou založené na soustavě rovnic a odhadech parametrů, vycházejících z minulého vývoje, avšak beroucích v úvahu i budoucí změny. Některé modely nejen předpovídají budoucí vývoj, jako např. inflaci, nezaměstnanost, ale i kvantifikují vliv hospodářské politiky na tyto ukazatele. Vláda a zastupitelstva pak mohou plánovat změny v hospodářské politice regionu.⁷

Programování se podle evropského charakteru definuje jako organizování, rozhodování a finanční proces pro dosažení stanovených cílů vypracováním programových dokumentů. Úloha makroekonomického programování v Evropě stále roste díky integraci dalších zemí do Evropské unie.

⁷ KUTSCHERAUER, A., *Regionální analýza a programování*, s. 7

3.1.3 Hrubý domácí produkt a hrubý národní produkt

Hrubý domácí produkt (dále „HDP“) je peněžní hodnota finální produkce vytvořené výrobními faktory za určité období na určitém území. Jedná se o součet měnové spotřeby, investic, vládních nákupů a čistých vývozu.⁸ Zvýší-li se spotřeba a investice a zahraniční obchod se rozvíjí, dojde k růstu hrubého domácího produktu. HDP představuje souhrn hodnot přidaných ze všech odvětví národního hospodářství, je základním ukazatelem národního hospodářství užívaným pro měření výkonnosti ekonomiky, nejčastěji za jeden rok, nejkratším sledovaným obdobím je čtvrtletí.⁹ HDP nevyjadřuje bohatství státu, ale pouze přírůstek bohatství. Přepočtený na obyvatele uvádí měřítko životní úrovně společnosti.¹⁰ Při jeho výpočtu musíme věnovat pozornost tomu, aby nedošlo k započtení částky dvakrát, neboť HDP je ohodnocen tržními cenami. Rozlišujeme hrubý domácí produkt, který měří hodnotu finálních statků se zahrnutím hrubých investic, a čistý domácí produkt, měřící hodnotu finálních statků se započtením čistých investic. Nominální HDP měří hodnotu výstupu ekonomiky v cenách daného období a je oproštěn od inflace. Reálný HDP určuje hodnotu výstupu ekonomiky za různé časové období stejnými cenami.¹¹

Měření HDP je založeno na systému národních účtů, které jsou zpracované podle OSN. HDP lze měřit třemi metodami: důchodovou, produkční a výdajovou, konečný výsledek těchto metod by měl být stejný. Produkční metoda počítá HDP jako součet přidané hodnoty jednotlivých odvětví, průmyslu, služeb a čisté daně. Výdajová metoda určuje HDP součtem všech domácích výdajů s čistým exportem (rozdíl mezi vývozem a dovozem). Důchodová metoda určuje HDP jako součet prvotních důchodů v národním hospodářství celkem (daň z výroby a z dovozu minus dotace vyplacené, čistý provozní přebytek, čistý smíšený důchod, spotřeba fixního kapitálu). Nejlepší metodou, generující správné výsledky, je produkční metoda, nejméně pravdivou metodou je důchodová.¹² Vypočet HDP není jednouchý, protože zahrnuje nejen nedostatky, ale i řadu dalších údajů, např.

⁸ Business center.cz. *Hrubý národní produkt*. [online]. [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: <<http://business.center.cz/business/pojmy/p1363-hruby-narodni-produkt.aspx>>.

⁹ Měšec.cz. *Hrubý domácí produkt*. [online]. [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/dane/ekonomika/pruvodce/hruby-domaci-produkt/>>.

¹⁰ Finance.cz. *Hrubý domácí produkt (HDP)*. [online]. [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/informace/>>.

¹¹ KUTSCHERAUER, A., *Regionální analýza a programování*, s. 12

¹² Peníze.cz. *Co je hrubý domácí produkt (HDP)*. [online]. [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/80357-co-je-hruby-domaci-produkt-hdp>>.

dary, neplacené domácí práce atd., neupravuje negativní externality (např. znečištění životního prostředí). Při růstu HDP se zvyšuje zaměstnanost, produktivita práce a úspory obyvatelstva, což zvyšuje příliv investic do řady oblastí včetně nových technologií.

Hrubý národní produkt (dále „HNP“) je souhrn peněžní hodnoty produktů vyrobených za určité období (kalendářní rok nebo čtvrtletí) výrobními faktory nejen na území státu, ale i v zahraničí.¹³ Jde o součet peněžní hodnoty spotřeby, investic, vládních nákupů, statků a služeb a čistých vývozů. Pro stanovení HNP je důležitý národní princip, který rozhoduje, zda je vlastníkem národního kapitálu občan dané země. Nominální hrubý národní produkt je vypočten v tržních cenách jednotlivých let, zahrnuje se do něj inflace a není vhodný pro sledování vývoje. Reálný hrubý národní produkt je vyjádřen ve stálých cenách běžného roku s výjimkou inflace, je podkladem k růstu fyzického objemu produkce.¹⁴ HNP lze zjišťovat, stejně jako HDP, pomocí důchodové metody, metody spotřebitelských výdajů (výdaje domácnosti na spotřebu, výdaje firem, státních orgánů), sledováním toků statků a služeb (do HNP se nezahrnují meziprodukty). Při odečtení znehodnocení kapitálu od HNP dostaneme čistý národní produkt. Národní důchod je veličina, kterou dostaneme při sečtení čistého národního produktu zahrnujícího spotřebu, vládní nákupy, čisté vývozy a investice. HNP je obvykle vyšší než národní důchod.¹⁵

Z porovnání hrubého domácího produktu a hrubého národního produktu zjistíme hlavní rozdíl, tj. HDP je vázán na území a HNP na obyvatelstvo. U HNP jsou připočteny výnosy z majetku tuzemských obyvatel v zahraničí. HDP připočítává pouze statky a služby vyrobené na území daného státu, u HNP se počítá s produkty vyráběnými výrobními faktory pouze ve vlastnictví rezidenta tohoto státu.¹⁶

¹³ Managementmania. *Hrubý národní produkt (GNP - Gross National Product)*. [online]. [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: <<https://managementmania.com/cs/hruby-narodni-produkt-gnp-gross-national-product>>.

¹⁴ Bankovníctví, finance - Studium. *HNP = hrubý národní produkt*. [online]. [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <<http://bankovnictvi-finance.studentske.eu/2009/03/hnp-hruby-narodni-produkt.html>>.

¹⁵ BRČÁK, J., SEKERKA, B., *Makroekonomie*, s. 22

¹⁶ Top rozdily.cz. *Rozdíl mezi HDP a HNP*. [online]. [cit. 2015-11-29]. Dostupné z: <<http://toprozdily.cz/rozdil-mezi-hdp-a-hnp/>>.

3.1.4 Inflace

Inflace je projevem ekonomické nerovnováhy a je chápána jako opakovaný růst cenové hladiny (průměrná cena zboží).¹⁷ Inflace se měří indexem spotřebitelských cen, kde se porovnávají ceny zboží a služeb a převádějí se do podílu podle toho, jak působí na celkovou spotřebu domácnosti. Následkem inflace je pokles kupní síly peněz.

Existuje několik důvodů vzniku inflace. K hlavnímu patří růst objemu peněz v ekonomice, při němž se zvyšuje poptávka, což má vliv na růst cen a následně způsobí přírůstek peněz. Množství peněz reguluje centrální banka na základě měnové politiky.¹⁸ Rozeznáváme se dva typy inflace: nabídkovou a poptávkovou. K nabídkové inflaci dochází tehdy, pokud klesne nabídka vyvolaná růstem nákladů. Její příčinou je růst mezd související s růstem cen, růst cen energií a surovin a zvyšování míry zdanění. Jde o nepříznivý nabídkový šok, který zvyšuje náklady firem. Poptávková inflace je vyvolaná růstem agregátní poptávky, skládající se z výdajů na spotřebu a na investice, ze státních výdajů a čistého exportu, která je větší než výrobní potenciál země. Při zvýšení poptávky vzrostou i ceny.¹⁹

K analýze inflace se používají různé ukazatele, a to míra inflace, která je vyjádřena přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen, popř. přírůstkem indexu spotřebitelských cen k předchozímu měsíci, ke stejnému měsíci předchozího roku a k základnímu období.²⁰

¹⁷ Český statistický úřad. *Inflace, míra inflace – Metodika*. [online]. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/kdyz_se_rekne_inflace_resp_mira_inflace>.

¹⁸ Peníze.cz. *Inflace*. [online]. [cit. 2015-11-9]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/inflace>>.

¹⁹ NOVÁČEK, V., ŠVARCOVÁ, J., *Makroekonomie 1*, s. 68

²⁰ Český statistický úřad. *Inflace - druhy, definice, tabulky*. [online]. [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace>.

Tabulka 1: Meziroční inflace v ČR (2014-2015) v %

Období	Index cen %	Meziroční změna %	Meziměsíční změna %
8/2015	0,40	0,30	-0,20
7/2015	0,50	0,50	-0,10
6/2015	0,50	0,80	0,10
5/2015	0,40	0,70	0,30
4/2015	0,40	0,50	0,30
3/2015	0,30	0,20	0,10
2/2015	0,30	0,10	0,20
1/2015	0,30	0,10	0,10
12/2014	0,40	0,10	-0,10
11/2014	0,50	0,60	-0,20

Zdroj: Penize.cz. *Inflace*. [online]. [cit. 2015-11-9]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/inflace>>.

Inflace vyjadřuje růst spotřebitelských cen v čase. V praxi je inflace měřena jako přírůstek indexu spotřebitelských cen, který se měří na základě spotřebitelského koše. Ten upřesňuje ho Český statistický úřad. „*Spotřební koš obsahuje kolem 700 položek. Do spotřebního koše jsou zařazené nejdůležitější spotřební zboží a služby – potravinářské zboží, nepotravinářské zboží (odívání, nábytek, zboží pro volný čas atd.), služby (zdravotnictví, finanční, ubytování, dopravy atd.). Člení se spotřební předměty do 12 skupin, největší skupinu zaujímá skupina čtvrtá (25% na výdajích) – bydlení, voda, energie, paliva. Další skupinou jsou potraviny a nealkoholické nápoje (16% na výdajích), další skupinou je výdaje na dopravu (více než 11%), následuje ji skupina rekreace a kultura (10%) a skupina alkoholické nápoje a tabák (přes 8%). Spotřební koše se pravidelně aktualizuje.*“²¹

S inflací jsou spojeny i další pojmy. Deflace je opakem inflace, znamená snižování cenové hladiny, růst počtu insolvencí, konkurzu a nezaměstnanosti. Stagflace je spojením stagnace a inflace (stagnace reálného produktu a růst míry inflace), během ní roste nezaměstnanost.

²¹ BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie*, s. 128

Inflace zjevná vyjadřuje ekonomickou nerovnováhu spojenou s cenovou hladinou. Při mírné inflaci tempo růstu cen nepřekročí tempo růstu výroby. O tzv. pádivou inflaci se jedná v případě, že tempo růstu výroby zaostává za tempem růstu cen. Hyperinflace označuje vysoké, nestabilní tempo růstu cen, kdy reálné mzdy kolísají mezi dvěma stranami. Očekávanou inflací se nazývá inflace, kdy domácnosti i firmy předpokládají určitou míru inflace a přihlížejí k ní při jednáních o výši mezd a úroku. Odchylky na straně nabídky nebo poptávky naruší míru očekávané inflace, důsledkem je změna míry inflace.

Inflace má negativní vliv na mzdy, jejichž kupní síla klesá. Nezachycuje vlastníky statků, protože cena majetku má stejné tempo růstu jako inflace. V důsledku tedy inflace více postihuje sociálně slabší skupiny obyvatel. Jestliže je míra inflace větší než nominální úroková míra, klesá hodnota vkladů a půjček. Věřitelé ztrácejí své zisky, ale získávají je dlužníci. Vysoká úroveň inflace sníží poptávku, což následně způsobí celkové snížení odbytu, a tedy i reálného produktu.²²

3.1.5 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost lze vyjádřit jako počet lidí v zemi, kteří jsou schopni a ochotni pracovat, ale nemohou najít práci. Podle definice Mezinárodní organizace práce se za nezaměstnané považují „*všechny osoby starší patnácti let, které: nebyly v daném období zaměstnané byly připraveny k nástupu do práce nejpozději do čtrnácti dnů a v posledních čtyřech týdnech aktivně hledaly práci*“²³ Nezaměstnanost je kvantitativním ukazatelem, který umožňuje porovnat míru nezaměstnanosti v různých zemích nebo za různá období. „*Míra nezaměstnanosti se vypočítá jako poměr počtu nezaměstnaných k celkovému počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva. Nejčastěji se vyjadřuje v procentech. Nejvyšší na světě míra nezaměstnanosti je v Zimbabwe (95% populace), druhé místo zaujímá Libérie (85 % obyvatel), na třetím místě je Demokratická Republika Kongo (78 % populace).*“²⁴ Mezi důsledky nezaměstnanosti patří ztráta kvalifikace, zhoršení bezpečnostní situace, pokles dynamiky růstu zájmu obyvatel k práci a nízká úroveň zabezpečení domácností.

²² Finance.cz. *Co je to inflace*. [online]. [cit. 2015-11-9]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/inflace/informace/>>.

²³ Peníze.cz. *Co je nezaměstnanost*. [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/80354-co-je-nezamestnanost>>.

²⁴ NOVÁČEK, V., ŠVARCOVÁ, J., *Makroekonomie 1*, s. 77

Rozlišuje se následující druhy nezaměstnanosti: frikční, strukturální, cyklickou a sezonní. Frikční nezaměstnanost souvisí s náklady času na hledání nového zaměstnání, trvá jeden až tři měsíce. K příčinám frikční nezaměstnanosti patří dynamický trh práce, kdy se někteří zaměstnanci dobrovolně rozhodli změnit zaměstnání kvůli tomu, že nová práce bude zajímavější nebo lépe placená. Pracovníci mění své zaměstnání, protože opustily předchozí místo výkonu práce. Některé osoby vstupují na trh práce poprvé, nebo zpětně se do ní vracejí.

Strukturální nezaměstnanost souvisí s technologickými změnami ve výrobě, které poté mění strukturu poptávky po pracovní síle. Změny ve struktuře spotřebitelské poptávky a v technologii výroby v průběhu doby způsobují změny, které mají vliv na strukturu celkové poptávky po pracovní síle. Pokud poptávka po zaměstnanci dané profese nebo zájem o práci v daném regionu klesne, objeví se nezaměstnanost.

Existence frikční a strukturální nezaměstnanosti je nevyhnutelná, ekonomové nazývají tento jev přirozenou mírou nezaměstnanosti. Ta odpovídá plné zaměstnanosti, vyplývá z přirozených příčin, jako jsou migrace nebo demografické příčiny, a není závislá na dynamice ekonomického růstu. Ovlivnit tuto nezaměstnanost v krátkém časovém období není možné, proto se používají metody regulační nebo strukturální politiky, např. vývoj technologií, které usnadní hledání práce, zavedení tzv. efektivní mzdy (vyšší než tržní), práce na plný úvazek v případě, že v ekonomice došlo k přirozené nezaměstnanosti. Přirozená nezaměstnanost vzniká při rovnováze trhů práce, kdy počet uchazečů odpovídá počtu volných pracovních míst. Objem výroby při plné zaměstnanosti se nazývá produkční potenciál ekonomiky.

Za sezónní nezaměstnanost se považuje nezaměstnanost v důsledku sezonních změn v nabídce práce nebo v počtu zaměstnanců.

Cyklická nezaměstnanost vyjadřuje rozdíl mezi přirozenou a skutečnou nezaměstnaností. Vzniká ve spojitosti s uvolněním části pracovní síly. Cyklická nezaměstnanost souvisí s

výkyvy v podnikatelské činnosti, v případech, kdy pokles agregátní poptávky po průmyslových výrobcích způsobí pokles agregátní poptávky po práci.²⁵

Důležitou charakteristikou nezaměstnanosti je doba trvání nezaměstnanosti, která vyjadřuje průměrnou délkou období, kdy je osoba nezaměstnaná. Mezi další prvky nezaměstnanosti patří strukturální charakteristika trhu práce a cyklické faktory.

3.1.6 Státní rozpočet

Státní rozpočet je jedním z nástrojů státní regulace ekonomiky, je základním finančním plánem, je sestaven obvykle na jeden rok pro využití centralizovaného výzkumu peněžních prostředků státu. Státní rozpočet je sestaven vládou.²⁶

Základními prvky státního rozpočtu jsou příjmy a výdaje. K příjmům patří daně a poplatky, cla, dotace, dary a půjčky od státu. Výdaje zahrnují financování ekonomiky, sociálně-kulturní programy, obranu a řízení, platy státních zaměstnanců a různé dotace.

Bilance rozpočtu vyjadřuje rovnost jeho příjmů a výdajů. Saldo rozpočtu je rozdílem mezi očekávanými příjmy a výdaji. Kladné saldo znamená přebytek rozpočtu a záporné schodek neboli deficit. Deficit rozpočtu a financování jsou důležitým mechanismem proti snižování soukromých investic a spotřeby, a zároveň i proti poklesu zaměstnanosti. Stav státního rozpočtu ovlivňují dlouhodobé trendy daňových příjmů a vládních výdajů; fáze hospodářského cyklu země; aktuální politická situace státu. Při vzniku deficitu se vydávají na jeho pokrytí státní dluhopisy. Stát se tak stává dlužníkem vlastníků dluhopisů.²⁷

Státní dluh je částka, kterou dluží stát za vydané a nesplacené úvěry včetně naběhlého úroku. Úhrada dluhu je výplata úroků z prodlení a postupné splácení jistiny. Vnitřní státní dluh představuje dluh vlády před právními a fyzickými osobami, vyjádřený v národní měně. Vnější státní dluh, stanovený v cizí měně, je definován jako dluh státu za nesplacené

²⁵ BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie*, s. 189

²⁶ Peníze.cz. *Co je státní rozpočet*. [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/80359-co-je-statni-rozpocet>>.

²⁷ Finance.cz. *Příjmy a výdaje státního rozpočtu*. [online]. [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/statni-rozpocet/statistiky/prijmy-vydaje/>>.

vnější půjčky a nesplacené úroky mezinárodním a státním bankám, institucím, vládám, soukromým zahraničním bankám atd.²⁸

Existují dva druhy půjček: domácí a vnější. Domácí půjčky jsou půjčkami interních firem a domácností prostřednictvím emise (vydávání) cenných papírů (státní dluhopisů). Vnější půjčky se realizují u zahraničních zemí, zahraničních bank a u mezinárodních organizací.

Nejdůležitějším úkolem plnění rozpočtu je zajištění včasného a úplného přijetí daní a jiných plateb a příjmů obecně, financování akcí v rámci částky schválené rozpočtem během toho rozpočtového roku, na který je rozpočet schválen.

3.2 Mezinárodní obchod

V souvislosti s pojmem „mezinárodní obchod“ je třeba nejprve vysvětlit pojem „obchod nebo obchodní věda“. Obchod je reálné a finanční prostředí, v němž dochází ke směně služeb a zboží. Je jedním z nejstarších společenských vztahů na trhu. Při tvorbě trhu dochází ke spolupráci mezi výrobcí a spotřebiteli v prostoru a čase.

3.2.1 Teorie mezinárodního obchodu

Zahraníční obchod je možné definovat jako obchod národní ekonomiky přes hranice státu s jinými národními ekonomikami. Je analogií obchodních operací s mezinárodním prvkem, tj. zahraničněobchodních operací. Pojetí zahraničního obchodu lze chápat jako přeshraniční nebo národní.

- Přeshraniční pojetí vymezuje zahraniční obchod jako přechod zboží a služeb přes státní hranice bez ohledu na příslušnost prodejce a spotřebitele.
- Národní pojetí charakterizuje zahraniční obchod jako vývoz a dovoz mezi tuzemskými a zahraničními obyvateli v dané zemi bez ohledu na státní hranice. Tento typ zahraničního obchodu je citlivý na změny ve světové ekonomice.²⁹

²⁸ Peníze.cz. *Státní dluh*. [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/statni-dluh>>.

²⁹ Český statistický úřad. *Zahraníční obchod*. [online]. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zahranicni_obchod_se_zbozim_ekon>.

Zahraniční obchod se člení na několik skupin:

- import – dovoz zboží a služeb přes hranice státu ze zahraničí;
- export – vývoz zboží a služeb přes hranice státu do zahraničí;
- reexport – obchod, který spočívá v nakoupení zboží v zahraničí s dalším prodejem do jiné cizí země;
- reimport – zpětný dovoz zboží a služeb vyvezený předem do zahraničí.³⁰

Zahraniční obchod je členěn podle teritoriální a komoditní struktury na vnitřně odvětvový obchod, kdy struktura dovozu a vývozu zboží a služeb je stejná, a na meziodvětvový obchod, v němž je struktura dovozu a vývozu odlišná. Další členění rozděluje zahraniční obchod na vnitřní a mezifirmní:

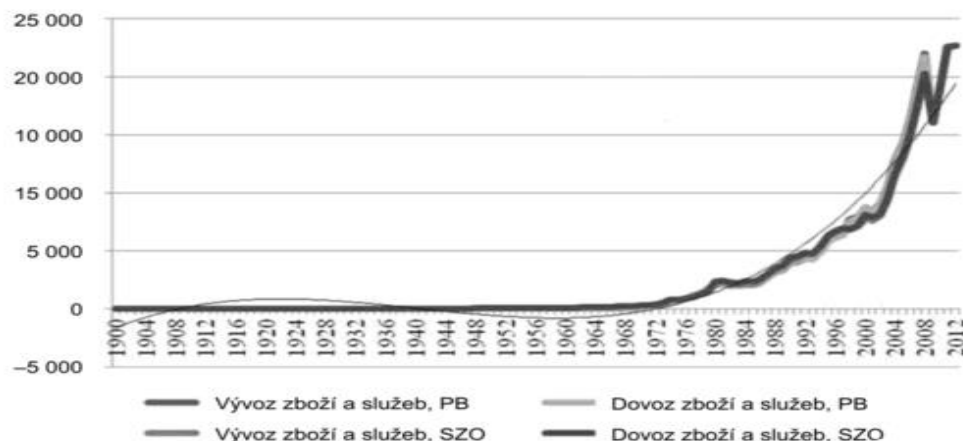
- vnitřní obchod probíhá v případě, kdy existuje obchodní vztah mezi mateřskou a dceřinými společnostmi;
- mezifirmní obchod je obchodem, při kterém nejsou subjekty obchodní práce vzájemně propojeny z hlediska vlastnictví, např. zahraniční outsourcing.

Mezinárodní obchod má širší pojetí než zahraniční obchod a jeho charakter je více globální. Jde totiž o souhrn dvou a více zahraničněobchodních vztahů několika států, tj. mezinárodních zahraničních vztahů pro směnu zboží či služeb různých subjektů určitého státu. Subjekty jsou zpravidla zapojeny do větších jednotek, se kterými pracuje teorie mezinárodního obchodu: země, integrační uskupení (EU, NAFTA, CEFTA atd.), region a kontinenty (Evropa, Asie, Severní Amerika apod.)³¹

³⁰ Co je to? *Ekonomie*. [online]. [cit. 2015-10-31]. Dostupné z: <<http://cojeto.superia.cz/ekonomie/>>.

³¹ ŠTĚRBOVÁ, L. a kol., *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21 století*, 2013

Graf 1: Vývoj světového obchodu (1900-2012) v mld. USD

Zdroj: ŠTĚRBOVÁ, L. a kol. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21 století*. Praha: GradaPublishing, 2013. 368 s. ISBN 978-80-247-4694-4.

Jak z Grafu 1 vyplývá, do roku 1972 se mezinárodní obchod nacházel na stejné úrovni a nedocházelo k jeho změnám. Od roku 1972 se situace začala měnit a mezinárodní obchod začal rychle růst. Příčinami růstu se staly nízké ceny, hospodářský rozvoj zemí a růst cen komodit.

Podle teritoriální struktury se mezinárodní obchod člení na tři druhy:

- obchod uvnitř regionu (uvnitř Evropy, Severní Ameriky, Asie) a regionálních integračních uskupení (EU, NAFTA)
- meziregionální obchod (Evropa – Asie)
- světový obchod (všechny země).³²

Služby a zboží v mezinárodním obchodě jsou obchodovatelné. Subjekty mezinárodního obchodu musejí odpovídat kulturním, právním a jazykovým rozdílům zemí v souladu s pravidly domácích ekonomik. Mezinárodní obchod má politický rozsah, neboť ho ovlivňuje zahraniční politika zemí. Obchodní aspekty práv duševního vlastnictví v současné době upravuje Světová obchodní organizace.

³² KUBARTOVÁ, M. *Ekonomické vztahy České republiky a Francie*, 2013

3.2.2 Mezinárodní obchod ve světové ekonomice

Funkce mezinárodního obchodu můžeme rozdělit do dvou skupin: funkce mezinárodního obchodu v národní ekonomice a funkce mezinárodního obchodu ve světové ekonomice. Zahraniční obchod v národní ekonomice realizuje svou činnost v malých nebo ekonomicky vyspělých zemích. Z jiného úhlu pohledu je mezinárodní obchod vytvářen spojením funkcí zahraničního obchodu a je shodný s úkoly pro národní ekonomiku. Mezinárodní obchod zahrnuje seskupení světové poptávky a světové nabídky, přeměňuje světovou nabídku zboží a služeb na nabídku zboží a služeb určených pro další výrobu, směřuje k vyrovnávání trhu, přenáší informace, technologie a další materiály mezi ekonomikami a představuje součást mezinárodních ekonomických vztahů. Mezinárodní obchod obecně hraje důležitou roli ve světové ekonomice a specifickou roli má v jednotlivých národních ekonomikách.³³

3.2.3 Světová krize a její dopad na mezinárodní obchod

Krize se v ekonomii označuje jako vliv negativních až hrozících změn na nestabilní stav ekonomiky. Je jednou z fází hospodářského cyklu. Protože samostatná definice finanční krize neexistuje, je krizi možné považovat za ekonomickou a lze ji definovat jako „*situace, kdy dochází k poklesu či jen slabému růstu veškeré ekonomické aktivity spojené s růstem nezaměstnanosti.*“³⁴

Ekonomickou krizi je možná rozdělit do několika typů, jakými jsou například měnová krize, fiskální krize nebo finanční krize. Mezi jednotlivými druhy krizí však není možné hledat přesná rozlišení, protože se mezi sebou kombinují a mají v některých případech stejné vlastnosti a podmínky.

Krize jednotlivých ekonomik, které jsou navzájem propojené, se označuje jako krize světová. Termín „světová krize“ se používá od září 2008 pro fázi vývoje světové ekonomiky. Zahrnuje čtyři okruhy problémů, které jsou mezi sebou vzájemně propojeny: problémy soukromých financí, recese světové ekonomiky, slabý růst světové ekonomiky a

³³ ŠTĚRBOVÁ, L. a kol., *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21 století*, s 25

³⁴ National Irish Bank. *The Crisis – Dictionary*. [on-line]. [cit. 2015-11-8]. Dostupné z: <<http://www.nationalirishbank.ie/en-ie/About-National-Irish-Bank/Bank-in-brief/thecrisis/Pages/Dictionary.aspx>>.

veřejné dluhové problémy. Světová krize se stala prvním a největším úpadkem globální ekonomiky po druhé světové válce, a je tak porovnávána s velkou hospodářskou krizí 20. století.

Ke vzniku krize může vést mnoho příčin, mezi nejvýznamnější patří:

- vývoj světové ekonomiky – vzájemná spolupráce jednotlivých zemí v mezinárodním obchodu a pomocí kapitálových toků;
- specifika jednotlivých zemí – deficity v USA, závislost na exportu přírodních zdrojů, pokles konkurenceschopností, růst zahraniční zadluženosti;
- dlouhodobá závislost rozvojových zemí na exportu zboží a služeb do rozvinutých zemí, která zrychluje hospodářský pokles a zachycuje i země méně zapojené do mezinárodního obchodu.³⁵

Dluhové problémy a zpomalení růstu ekonomiky jsou závislé

- na použití rozsáhlých protikrizových programů týkajících se záchrany bank a velkých podniků v USA, EU, Japonsku a dalších rozvinutých zemích
- na nedostatku politické vůle a možnostech vyřešit řadu ekonomických problémů
- na makroekonomické nerovnováze
- na spekulaci bank a firem
- na nedostatku surovin, energie a potravin.

V současné době lze periodizaci světové krize rozdělit do tří skupin: 1. základní přístup, zahrnující 3 fáze světové krize – světovou finanční krizi, která má latentní (před bankrotem) a akutní (po bankrotu) fázi, světovou ekonomickou krizi a dluhové problémy; 2. etapový přístup – anglosaská finanční krize, intervence států, oddělení ekonomik, zamrznutí finančních trhů, evropská dluhová krize, oživení a zpomalení ve světě; 3. individuální přístup - nebere světovou krizi jako jeden celek, ale jako kombinaci jednotlivých krizí.³⁶

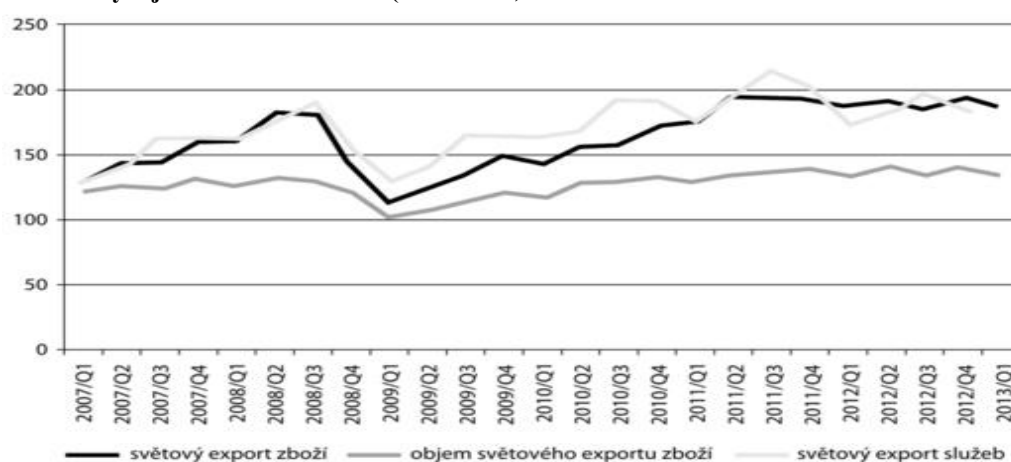
³⁵ NĚMEC, Václav, KOHUT Martin. *Světová hospodářská krize, vznik totalitních systémů*. [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <<http://www.dejepis.com/ucebnice/svetova-hospodarska-krize/>>.

³⁶ ŠTĚRBOVÁ, L. a kol., *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21 století*, s. 81

Krise může být způsobena poklesem průmyslové výroby, krizí v zemědělství, kdy se nadbytečné zboží znehodnocuje, úpadkem světového obchodu, intenzivním růstem nezaměstnanosti nebo poklesem mezd, jejichž důsledkem jsou sociální nepokoje, demonstrace.

Mezinárodní obchod je úzce spojen se světovou krizí. Nepříznivé vlivy krátkodobých faktorů vedou ke zhoršení ekonomiky. Mezi negativní faktory patří pokles domácích výdajů, makroekonomická nestabilita s nejistým budoucím vývojem, zhoršení situace na finančních trzích kvůli růstu úrokových sazeb a nesnadným přístupům k úvěrům, negativní dynamika měnových kurzů, změna kurzového režimu a pokles cen paliv a surovin, zvýšení cel a zavedení obchodních překážek. Ve světové krizi mají vliv na mezinárodní obchod i další faktory, jako např. přírodní katastrofy a politická nestabilita. Vzhledem k velmi špatné situaci na trhu může dojít k nedůvěře a obavám ze ztráty obchodních vztahů s ostatními ekonomickými subjekty. Taková atmosféra absolutní nedůvěry omezí použití investic na minimum a vede k odložené spotřebě. V současnosti při vysokém rozvoji informačních technologií mění krize svůj charakter také kvůli rychlejšímu šíření informací, paniky a strachu. Změny v současné krizi jsou vyvolány globalizací a propojeností jednotlivých ekonomik.

Graf 2: Vývoj světového obchodu (2007-2013) v mld. USD

Zdroj: ŠTĚRBOVÁ, L. a kol. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21 století*. Praha: GradaPublishing, 2013. 368 s. ISBN 978-80-247-4694-4.

Z výše uvedeného grafu je patrné, že v roce 2009 došlo ke značnému snížení objemu světového obchodu, nejlepších výsledků bylo dosaženo ve 3. čtvrtletí roku 2011.

3.2.4 Obchodní politika

Obchodní politika státu je soubor nástrojů a opatření, záměrů a strategií vytvářených na úrovni státu. Je spjata s působením státu v oblasti zahraničního obchodu. Jejím cílem je zaručit optimální vnitřní ekonomický rozvoj národního hospodářství, a to na základě obchodních vztahů podnikatelů. Obchodní politika se opírá o suverénní postavení státu a mezinárodní smlouvy.³⁷ Propojuje se vertikálními a horizontálními vazbami s ostatními oblastmi státu a s politikou ostatních zemí, je nedílnou součástí všech politik státu řízených vládou. Prostřednictvím dané politiky se státní ekonomika zapojuje do mezinárodních obchodních vztahů, což vede k rychlejšímu dosažení zisku. Obchodní politika nepřímo ovlivňuje ekonomiku státu, vyrovnává tak státní bilanci, řeší problémy inflace a nezaměstnanosti a někdy také problémové okruhy ve státním rozpočtu. Jejními základními podmínkami jsou suverénní postavení státu a mírná otevřenost ekonomiky s možností upravovat jednotlivé složky podle potřeb konkrétního státu. Z toho vyplývá, že obchodní politika tvoří součást hospodářské politiky, a proto je třeba zmínit vnější a vnitřní vazby této politiky. Vnitřní vazby jsou určeny právními normami a legislativami států, patří mezi ně kompetence státem vytvořených institucí k navrhování a řízení obchodní politiky. Vnější vazby spojují obchodní politiku se zahraničním ekonomicko-politickým systémem daného státu a s politikami ostatních států. Otevřenost ekonomiky má vliv na obchodní politiku. Pro menší vnitřní trh je otevřenost ekonomiky vyšší, při stejné velikosti trhu je podíl zahraničního obchodu na HDP u vyspělých států větší. Ekonomiky s vyšší otevřeností jsou více ovlivněny obchodní politikou své vlády.

Pro zahraniční vztahy obchodní politiky je možné použít pojem zahraničně-obchodní politika. Zahraničně-obchodní politikou stát kontroluje pohyb výrobků a služeb přes hranice země prostřednictvím cel a kvót na dovoz nebo vývoz. Z hlediska zaměření se rozlišuje vlastní zahraničně-obchodní politika, která ovlivňuje regulaci pohybu statků a služeb přes hranice země, a zahraničně-měnová politika, určující měnový kurz. Mezinárodní obchodní politika je závislá na postavení jejích hlavních světových účastníků (Evropa, Japonsko, Amerika atd.), provádí se na základě mezinárodních dohod a

³⁷ Akademik. *Hospodářský slovník: Obchodní politika je.* [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/econ_dict/22543>.

organizací (WTO, GATT). K hlavním nástrojům zahraničně-obchodní politiky patří teritoriální postavení, ekonomická úroveň a velikost země, hospodářské vztahy, vnitřní a mezinárodní hospodářská politika.³⁸

3.2.5 Nástroje obchodní politiky

Každý stát má vlastní obchodní politiku, která zahrnuje nejrůznější nástroje, umožňující realizovat státní plány, vytvářet obchodní vztahy se zahraničními subjekty nebo podnikateli uvnitř státu. Nástroje lze rozdělit podle různých hledisek, například podle cílů, právní nebo věcné podstaty. Mezi základní nástroje obchodní politiky se řadí ochrana vnitřního trhu a podpora vývozu. Tyto nástroje se dělí na tarifní a netarifní nebo na autonomní a smluvní a všechny typy se mohou vzájemně kombinovat.

K ochraně vnitřního trhu se používají nástroje, které chrání trh před nekalou konkurencí, a také nástroje protekcionistického charakteru. V minulosti byly nejvíce využívány tarifní nástroje, ale časem, v souvislosti s růstem liberalizace obchodu v rámci Všeobecné dohody o clech a obchodu, se jejich používání omezovalo, protože tarify nepodléhaly plánům států, protože cla zatěžovala dovoz a vývoz a zvyšovala ceny, v důsledku pak snižovala konkurenceschopnost daného státu v obchodování na mezinárodním trhu. Tarify se nahrazovaly netarifními opatřeními, jejichž cílem byla kontrola dováženého zboží a cen produkce, aby nedocházelo k negativním vlivům na domácí výrobu a její konkurenceschopnost, na ochranu spotřebitele z hlediska jakosti a bezpečnosti zboží a služeb. Funkcí těchto opatření je tedy chránit domácí trh před negativními vlivy zahraničního obchodu.³⁹

K podpoře vývozu byly zavedeny subvence na výrobu exportního zboží včetně subvencování primárních výrobních vstupů. Existují i další typy podpory subvencování výroby, stanovení daňových výhod u vývozu, poskytnutí úvěrů a pojištění k vývozu, poskytování informací, vývozních služeb a marketingu, to vše zahrnuje tzv. investiční pobídky, které mohou být limitovány WTO. V dohodě WTO o subvencích je subvence

³⁸ FOJTÍKOVÁ, L., *Zahraničně-obchodní politika ČR: historie a současnost (1945-2008)*, 2009

³⁹ E-L.Tex. *Nástroje a opatření obchodní politiky státu*. [online]. [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <<http://www.skolatextilu.cz/elearning/93/obchodni-dovednosti/mezinarodni-obchodni-operace/Nastroje-a-opatreni-obchodni-politiky-statu.html>>.

charakterizována jako peněžní prostředek poskytnutý státem nebo státní institucí, které stanovují pravidla pro poskytování státních subvencí. Subvence se dělí na vývozní a subvence směřující do vnitřní ekonomiky. Vzhledem k negativnímu dopadu na státní ekonomiku mohou subvence být finanční podporou, jako např. přímé dotace výrobních vstupů, odkoupení zboží, navýšení jmění, záruky na půjčky, poskytnutí zboží a služeb, tak i nefinanční, kdy se jedná o bezplatné poskytování různorodých informací (vývozní, marketingové, specializované, vyžadované).⁴⁰

Tarifní nástroje představují cla na dovoz a vývoz, jejichž sazby jsou předem stanoveny právními předpisy podle dlouhodobých záměrů obchodní politiky státu. Clo je peněžní poplatek vybíraný státem při přechodu zboží a služeb přes celní hranice, používá se jako prostředek k ochraně státu a je ekonomickou formou politického boje. Cla jsou kontrolována celní zprávou a upravují se podle celního zákona. Celní hranice nemusí být shodná s hranicí geografickou, může se nacházet i uvnitř státu. Dopad cla na ekonomiku se měří efektivní mírou celní ochrany. „*Cla se dělí podle způsobu výběru: valorická stanoví se jako procentuální částka z hodnoty zboží. Specifická částka je částka stanovena za pevnou fyzickou jednotku. Diferencovaná částka - kombinace valorického a specifického typu. Podle pohybu zboží clo se dělí na vývozní, dovozní a tranzitní. Podle účelu clo se dělí na: fiskální - za účelem získání dodatečných příjmů do státního rozpočtu, ochranná - ochrana domácí výroby, prohibitivní – znemožnění dovozu určitého zboží, skleníková – ochrana nově vznikajícího nebo restrukturalizovaného odvětví, odvetná - jsou cla uvalená na zboží z jiného státu za jeho obchodní politiku, negociační - slouží jako vyjednávací prostředek při obchodně-politických jednáních, diferencní - zvýhodnění nebo znevýhodnění dopravy v určitém směru, preferenční - snížené clo, které se vztahuje na zboží pocházející ze země, kterým bylo uděleno zvýhodnění před ostatními, antidumpingová - na určité zboží nebo na určitý čas, cena nižší než běžně aplikovatelné.*“⁴¹

⁴⁰ Zahraniční obchod. *Nástroje mezinárodního obchodu*. [online]. [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <<http://zahranicni-obchod.blogspot.cz/2010/12/nastroje-mezinarodniho-obchodu.html>>.

⁴¹ Celní Správa České Republiky. *CLO*. [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <<https://www.celnisprava.cz/cz/clo/Stranky/default.aspx>>.

Za netarifní nástroje obchodní politiky se považují dovozní přírážka (částka vybíraná při dovozu všeho zboží), minimální cena (dolní hranice, za kterou se zboží dováží), množstevní omezení (určené množství výrobku, které může být dovezeno nebo vyvezeno), antidumpingové clo, vyrovnávací clo a licenční povolení na vybrané zboží.

Autonomní nástroje obchodní politiky jsou nezávislé a jednostranné. Smluvní nástroje obchodní politiky mají svůj základ v mezinárodních smlouvách.

3.2.6 Dopad krize na obchodní politiku

Ekonomická krize zasahuje do obchodní politiky státu a vede k používání protekcionistických opatření. Protekcionismus negativně působí na obchodní vztahy mezi partnery. Obchodní opatření slouží jako odpověď na krizi pomoci prodloužení existence firem, aby vyklidit trh, na úkor efektivnějších výrobců včetně zahraničních dodavatelů. V minulém století v průběhu krize přistoupily jednotlivé země k liberalizaci obchodu, odstraňovaly vývozní cla, zrušovaly kvóty, snižovaly cla na výrobky a zvyšovaly odpočet DPH pro exportované zboží. Tato opatření následně umožnila posílení agregátní poptávky a tržní konkurence, což zlepšilo stav obchodní politiky. „*V 21. století funguje mnohostranný obchodní systém jako pojistka proti protekcionismu, který byl zaveden členskými státy WTO, tento systém nepřekročil rámec závazků a byl upotřeben v souladu s odsouhlasenými pravidly. Důvodem může sloužit značná flexibilita systému a respektování svých mezinárodních závazků mezi členy WTO.*“⁴²

3.2.7 Investiční politika

Investice lze označit jako využití kapitálu s cílem jeho očekávané přeměny v budoucnu. Jako investice se označuje také jakýkoli vklad, který v budoucnu přinese vyšší zisk, ve finančním smyslu slova jde o nákup cenných papírů (akcie nebo obligace).⁴³ K investicím patří akcie, podílové fondy, nemovitosti, dluhopisy, umělecká díla nebo komodity ve formě burzovních kontraktů. Na finančním trhu existuje samozřejmě rizikovost investic. Ta může být minimální (podílové či investiční fondy), ale může nabývat až vysoce rizikových investic (cenné papíry v podobě akcií). Objem investic tvoří součást hrubého

⁴² ŠTĚRBOVÁ, L. a kol., *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21 století*, s. 141

⁴³ Akcie.cz. *Investiční slovník*. [online]. [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <<http://www.akcie.cz/slovník/>>.

domácího produktu, proto mají velký vliv na zaměstnanost a agregátní poptávku. Hlavním pravidlem investic je, že čím delší dobu se bude obchodovat s investicí v podobě cenných papírů, tím větší je možnost dosáhnout vyššího zisku. Pro krátkodobé investice je lepší zvolit nástroje peněžního trhu, které nepřinesou tak výraznou ztrátu.⁴⁴ K hlavním formám investic patří investice do hmotného kapitálu a nehmotné investice. Podle účelu lze investice rozdělit na čisté (snížené o amortizace – odpisy, na vývoj celkového objemu čistých investic má vliv výše úrokových sazeb) a reprodukční (financované z vnitřních zdrojů firem). Při součtu čistých a reprodukčních investic dostaneme hrubé investice.⁴⁵

Zahraniční investice jsou akvizice nebo převzaté investice z jiné země. Podle schopnosti platební bilance se zahraniční investice dělí na přímé (dlouhodobý kapitál), portfoliové (krátkodobý kapitál) a ostatní (úvěrový nebo dluhový kapitál).

„Přímé zahraniční investice jsou to investice do obchodní společnosti investorem z jiné země za účelem získání podílu na kmenových akcích. Investice musí činit nejméně 10 % podílu v obchodní společnosti, na dceřině společnosti musí činit více než 50% podílu, přidružené společnosti musí činit 10 – 50% podílu.“⁴⁶ Zahraniční investice mají pozitivní vliv na růst produktivity práce, protože zahraniční kapitál s sebou přináší technologické know-how a nové znalosti pro řízení podniku, které umožňují jeho efektivnější fungování, čímž se zvyšuje produktivita.

Z makroekonomického hlediska zahraniční firmy díky mezinárodní spolupráci zlepšují svou platební bilanci a tempo hospodářského růstu. Zahraniční investice mají jak negativní, tak i pozitivní vliv na ekonomiku. Mezi pozitivní vlivy patří restrukturalizace nabídky v ekonomice, zvýšení objemu exportovaného zboží a služeb. Dále nedluhově financují deficit běžného účtu, což vede ke zlepšení vnější rovnováhy a stability měny, vytváření nových pracovních pozic a snížení nezaměstnanosti, zvýšení části příjmů z privatizace zahraničních investic, mají kladný dopad na konkurenceschopnost ekonomiky a zvyšují sociální stabilitu. K negativním dopadům patří skutečnost, že zahraniční investice

⁴⁴ OK-investice.cz. *Investice*. [online]. [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <<http://www.ok-investice.cz/>>.

⁴⁵ Business center.cz. *Investice*. [online]. [cit. 2015-11-14]. Dostupné z: <<http://business.center.cz/business/pojmy/p1301-investice.aspx>>.

⁴⁶ Managementmania. *Přímé zahraniční investice*. [online]. [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: <<https://managementmania.com/cs/prime-zahranicni-investice>>.

nemohou podporovat hospodářský růst a zaměstnanost. Pokud nelze vypovědět již existující investice, není možné spolupracovat s domácími firmami, a pokud zahraniční obchodníci používají způsoby nepříznivé pro ekonomiku státu, dochází k odlivu zisků do zahraničí, nepravidelný příliv přímých zahraničních investic odchyluje měnový kurz od státem předem stanoveného kurzu, vzniká duální ekonomika podniků s domácí a zahraniční kontrolou a roste zahraniční zadluženost.

Portfoliové investice, podle definice ve Finančním slovníku, jsou „investice ze zahraničí do domácí ekonomiky, které nepřevyšují 30 % hodnoty daného podniku, do něhož je investováno. Může jít např. o nákup domácích dluhopisů nebo části akcií podniku zahraničním investorem.“⁴⁷

Příliv zahraničních investic ovlivňuje řada faktorů, mezi které patří geografická poloha, potenciál země, úroveň ekonomické vyspělosti země, náklady, investiční pobídky (např. slevy na daních), politická a ekonomická stabilita země, stav světové ekonomiky.

3.2.8 Mezinárodní investiční regulace v EU

Z důvodu existence jednoho trhu a jedné společné politiky v Evropské unii se investiční podnikatelské prostředí řídí řadou velmi rozdílných pravidel, které vycházejí z velkého množství mezinárodních dohod, doporučení a bilaterálních smluv. Každý stát musí vytvářet vlastní investiční prostředí a podmínky pro rozšiřování svých investorů pomocí bilaterálních investičních smluv. Smlouva o Evropské unii a následně Lisabonská smlouva změnily přístup k investicím. Investice jsou podřízeny společné obchodní politice Evropské unie. Vznikem společné investiční politiky byly odstraněny dosavadní rozdíly v investiční politice. „V souvislosti s kompetencí ve finanční oblasti v roce 2010 byla přijata Evropská mezinárodní investiční politika. Hlavní otázky, na které se zaměřují, je platnost a účinnost existujících bilaterálních investičních smluv a principů předchozího období, budoucí cíle a investiční smlouvy na celoevropské úrovni. Investiční regulace požaduje otevření partnerských trhů pro rozvojové země pomocí dohod pro volný pohyb investic a volný obchod. V prosinci roku 2012 bylo přijato Nařízení o přechodném uspořádání

⁴⁷ NextFinance. *Slovník pojmů*. [online]. [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <<http://www.nextfinance.cz/slovník/>>.

*ohledně bilaterálních investičních smluv uzavřených členskými státy Evropské unie se třetími zeměmi. Tyto státy musejí odstoupit od všech předchozích investičních smluv, až do doby kdy budou nahrazeny smlouvami na úrovni Evropské unie.*⁴⁸ Nařízení by mělo být zárukou jistoty pro investory z partnerských zemí. Evropská mezinárodní investiční politika spojuje záměr liberalizace investic s vytvářením stabilního a spravedlivého prostředí s vysokou úrovní bezpečí pro investory. Principy stanovují, že investiční smlouvy se musí uzavírat na nadnárodní úrovni a jejich ustanovení musí být promítnuta do legislativy EU ve formě nařízení.

⁴⁸ ŠTĚRBOVÁ, L. a kol., *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21 století*, s. 158

4 Vlastní práce

4.1 Ukrajina

Ukrajina je východoevropskou zemí, je unitárním státem, parlamentní - prezidentskou republikou. Vznikla 24. srpna roku 1991 po rozpadu Sovětského svazu. Rozloha země je 603 628 km², svou velikostí zaujímá 44. místo na světě a 1. místo v Evropě. Žije v ní 45,6 miliónů obyvatel, což ji řadí na páté místo v Evropě.⁴⁹ Hlavním městem Ukrajiny je Kyjev. Státním jazykem je ukrajinština, ale velice rozšířená je v zemi také ruština. Základním zákonem Ukrajiny je ústava. Hlavou státu je prezident.⁵⁰ Jediným orgánem zákonodárné moci v zemi je Nejvyšší rada Ukrajiny.

4.1.1 Ekonomická historie Ukrajiny

Za hlavní období změn a rozvoje ekonomiky Ukrajiny lze považovat období po 2. světové válce, kdy Ukrajina byla součástí Sovětského Svazu (od února roku 1919). V průběhu let se ekonomická situace měnila, bylo zavedeno pětileté období, ve kterém byli lidé nuceni pracovat určitou dobu denně a museli vyprodukovat určité množství výrobků. Celkem šlo o dvanáct pětiletých období v letech 1928 až 1991, až do rozpadu SSSR. Po osvobození Ukrajiny od roku 1943 začala obnova zničené hospodářství. Hlavní pozornost byla věnována nejen podnikům, ale i dálnicím a elektrostanicím, které jsou méně zasaženy a mohly být použity pro účely obrany. Pro vývoj ekonomiky SSSR byla typická mimořádná centralizace a byl prosazován nedostatek iniciativy. Všechny ekonomické otázky se řešily pouze na nejvyšší úrovni. Tyto kroky vedly k pozastavení rozvoje země a rychlému zaostávání za zeměmi s tržní ekonomikou, které se rychleji rozvíjely v oblasti životní úrovně obyvatelstva i v oblasti zajištění různých demokratických práv a svobod. Sovětský svaz, oplocen od celého světa, se pomocí represivního aparátu snažil zabránit vlivu Západu na sovětský lid. V letech 1945-1950 klesl obrat zahraničního obchodu o 35 %, což výrazně ovlivnilo sovětskou ekonomiku. To bylo i důvody, které v polovině roku 1950 donutily Sovětský svaz k hlubokým sociálně-ekonomickým a politickým změnám.⁵¹ Období mezi lety

⁴⁹ Znaj.ua. *Zajímavá fakta o evropskou Ukrajinu*. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <<http://znaj.ua/news/regions/33508/cikavi-fakti-pro-yevropejsku-ukrayinu.html>>.

⁵⁰ FRICKYJ, O. *Konstytucijne pravo Ukrajiny*, s. 488

⁵¹ LANOVYK, B., MATYSIAKEVICH, Z., MATEJKO, R.. *Ekonomichna istoria Ukrainy i svitu*, 1999

1950-1960 úzce souvisí s koncem stalinského období v historii SSSR, v březnu 1953 se dostal k moci M. S. Chruščov. Byly jasně zformulovány hlavní směry hospodářské politiky, jako např. prudký růst spotřebního zboží a příliv investic do odvětví lehkého průmyslu. Novým, silným impulsem zlepšení zemědělství se staly veřejné investice. Komplex opatření, která byla přijata v září 1953, způsobil oživení v hlavních průmyslových odvětvích, zejména pak v zemědělství a chovu zvířat. Na konci 50. a počátkem 60. let kolektivní farmy byly vyhozeny pomocí destruktivní činnosti zaměřenými na rozvoj zemědělství pro ekonomicky slabší kolektivní hospodářství na Ukrajině, protože jich bylo velmi mnoho. Jednorázové i velké finanční náklady se staly příliš zatěžující a měly negativní dopad na odměňování, v důsledku toho se začala rozvíjet stínová ekonomika. Vláda se snažila zlepšit ekonomiku, urychlit rozvoj průmyslu a zemědělství, ale nepodařilo se jí dosáhnout svých cílů.⁵² V roce 1980 i nadále v ekonomice pokračovaly negativní procesy a reforma nepřinesla pozitivní výsledky. 19. srpna 1991 byl vytvořen Státní výbor pro krizovou situaci, který se pokusil o státní převrat, a byl zahájen proces skutečného rozpadu SSSR jako jediného státu.

1. prosince roku 1991 se na Ukrajině konalo referendum, ve kterém obyvatelé země vyslovili pro plnou nezávislost. Již na konci října 1991 Nejvyšší rada Ukrajiny prozkoumala "Hlavní směry hospodářské politiky v podmínkách nezávislosti". Dokument předpokládal restrukturalizaci ekonomiky, především v obranném průmyslu, uzavření nerentabilních podniků, změny v regionální hospodářské politice, kontrolu nad vývojem ekonomické struktury, zavádění nových výrobních kapacit, rekonstrukci a modernizaci stávajících podniků ve všech odvětvích průmyslu. Ukrajina si stanovila za cíl úplné reformování ekonomiky a vydala se na cestu "šokové terapie". Byla vyhlášena svoboda tržních cen s výjimkou cen na některé zboží, což se stalo příčinou inflace a poklesu celkové životní úrovně obyvatelstva. V ukrajinské ekonomice panovala hluboká krize. Národní důchod se snížil na 39 %, avšak největší ztráty utrpěl spotřebitelský sektor, protože při celkovém snížení objemu průmyslové produkce o 20 % se výroba spotřebního zboží snížila o 30 %, včetně potravin na 35 %. Klesla i životní úroveň obyvatelstva a od roku 1991 do 1994 se kupní síla obyvatelstva snížila téměř pětkrát. Ukrajina se stala lídrem

⁵² CARENKO, O., ZAHARCHUK A.. *Ekonomika Ukrainy i svitu*. [online]. Sumy: Universitetska kniha, 2000 [cit. 2016-02-13]. 292 s. Dostupné z: <<http://buklib.net/books/21962/>>.

mezi ostatními zeměmi z hlediska deficitu státního rozpočtu. Podle Světové banky byla inflace na Ukrajině v druhé polovině roku 1993 nejvyšší na světě (10 256 %). Další etapou reformy ukrajinské ekonomiky byl program východiska ekonomiky z krize, iniciovaný prezidentem Leonidem Kučmou v roce 1995. Výsledkem bylo snížení rozpočtového deficitu. Stabilizoval se měnově-kreditní systém a v září roku 1996 byla zavedena národní ukrajinská měna – hřivna. V další fázi reformy ukrajinského hospodářství dominovala politika vybudování sociálně tržního hospodářství. HDP klesl o 10 %, průmyslová výroba o 5 %, ale stále existoval dluh v oblasti mezd a penzí. Nicméně od roku 1995 se zpomalilo tempo poklesu HDP více než dvojnásobně. V roce 2000 byla provedena agrární reforma, jejímž důsledkem byla privatizace půdy.⁵³ Současná hospodářská politika Ukrajiny našla stálou kreditní podporu v mezinárodním společenství. Uvedené reformy se staly základem pro existenci moderního hospodářství země.

4.1.2 Ukrajinská krize a překonání krize

V současné fázi vývoje ukrajinské ekonomiky probíhají hluboké změny v důsledku obecných procesů globalizace, globální finanční krize, degradace tradičních průmyslových podniků (pokles produkce a růst nákladů na výrobu produktů, neefektivní politika rozpočtových nákladů), zničení měnového systému a úpadku bankovního sektoru. Ekonomika je ovlivněna inflací, dochází k odlivu zahraničního kapitálu z Ukrajiny, mezinárodní měnový obrat není dostačující a vojenská a politická situace je nestabilní. Pro vyřešení těchto problémů jsou nutné efektivní metody řešení a cílevědomé mechanismy řízení ve všech sektorech ekonomiky. V dnešní ekonomické krizi by se země neměla vzdát protikrizové politiky, ale měla by hledat nové metody východiska z krize. Dostat Ukrajinu z krize vyžaduje posílení státních zásahů do ekonomických problémů, mezi které hlavně patří finanční dluh a deficit státního rozpočtu, převyšující tempo vývozu surovin a energií, vysoké tempo poklesu výroby, nedostatek velkého národního soukromého kapitálu, nízká úroveň technologií, vysoká dětská úmrtnost, nižší průměrná délka života a nízká životní úroveň. Ukrajina v poslední době vynakládá značné úsilí k překonání krize, která má

⁵³ Ekonomika nezalezhnoi Ukrainy. TYMOCHKO, N. *Ekonomichna istoria Ukrainy*. [online]. Kijev: KNEU, 2005, 204 s. [cit. 2016-02-13]. ISBN 966-574-759-2. Dostupné z: <<http://textbooks.net.ua/content/view/2518/19/>>.

systemový charakter, snaží se zbavit následků koloniální minulosti a vytvořit nový sociálně-ekonomický model.

„Ukrajina je členem MMF od roku 1992. V současné době je MMF jedním z největších finančních partnerů Ukrajiny. Od 30. dubna 2014, po skončení Revoluce důstojnost, kdy se dostala k moci nová vláda, a vyplněním předběžných podmínek MMF, bylo obdrženo celkem 4 tranše finanční pomoci v celkové výši 11 miliard dolarů. USA, celkový objem všech dohodnutých tranší je 16.5 miliard dolarů. USA. Cílem této podpory je stabilizace finančního systému, reformování a vytvoření institucí pro stabilní ekonomiku. Fond pomáhá Ukrajině obnovit finanční životaschopnost.“⁵⁴

Ukrajinská vláda se důsledně snaží o plnění rozpočtu, avšak vojenské akce na východě země významně ovlivňují stav ekonomiky. Jak předpověděl MMF, úroveň reálného HDP v roce 2014 klesla o 6 %. Přestože vláda usiluje o lepší stabilizaci ekonomiky, hlavní překážkou zůstává vedení bojových operací na východě Ukrajiny. Jakmile se vojenská situace uklidní, úroveň reálného HDP nejspíše poroste a bude nižší než 6 %. Růst úrovně světové ekonomiky, zavedení intenzivních ekonomických reforem na zlepšení investičního klimatu a boj proti korupci způsobí příliv investic, a tím i rozvoj vnitřního trhu na Ukrajině.⁵⁵

Jako příklad analýzy finanční krize může posloužit měnový systém. Ke zničení národního měnového systému dochází kvůli nestabilitě měnového kurzu hřivny a rostoucí inflaci. Devalvace měny paralyzuje ekonomiku a znehodnocuje finance podniků, bank a veřejnosti. Import zboží a služeb v roce 2013 tak byl vyšší než export o 16,5 miliard dolarů. V tomto roce ukrajinští obyvatelé nakoupili v hotovosti v maloobchodních sítích o 2,9 miliard dolarů více, než prodali. NBU pro splácení přesahující poptávky po cizí měně od března 2013 do února 2014 snížil devizové rezervy z 24,7 miliardy dolarů na 15,5 miliard dolarů. Tyto problémy jsou sice spojeny s nedostatkem cizí měny, ale v žádném případě nejsou nutné mimořádné emise hřivny. „Ale v březnu roku 2014 Národní banka

⁵⁴ Ministerstvo financí Ukrajiny. *Historie spolupráce Ukrajiny a MMF*. [online]. [cit. 2016-02-19.]. Dostupné z: <<http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobitnictvo/mvf>>.

⁵⁵ Radio Svoboda. *Jak nehlášená válka ovlivňuje ekonomiku Ukrajiny*. [online]. 2014 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <<http://www.radiosvoboda.org/content/article/26563431.html>>.

vydala do oběhu další hřivny tím, že poskytla komerčním bankám úvěry pro refinancování v celkové výši 32,4 miliardy UAH. Ještě 4,5 miliardy UAH banky dostaly díky prodeji NBU státních dluhopisů na domácí půjčky. Jen za rok 2014 částka úvěru k refinancování bank dosáhla 222,3 miliard UAH, ještě za 181,9 miliard UAH ukrajinská centrální banka nakoupila u komerčních bank státní dluhopisy. Celkové množství emisí hřivny činily 404,2 miliard UAH.⁵⁶ Takové zvýšení peněz v oběhu v roce 2014 zhoršilo ukazatele likvidity a finanční podpory. Kromě toho již za pět měsíců, v únoru roku 2015, nezůstalo ani devizových rezerv (jejichž množství kleslo o 5,6 miliardy dolarů), ani opodstatněného kurzu hřivny (oficiálně definován jako 27,8 UAH za USD, ale ve skutečnosti propadl do 32-33 UAH za USD).

Pro zabránění nárůstu krizových jevů v bankovním sektoru a ekonomiky jako celku je třeba:

1. vytvořit stabilizační fond z převyšujících příjmů státního rozpočtu, které by měly být použity pro splácení a servis zahraničních úvěrů, financování investičních a infrastrukturních projektů celostátního významu, poskytování úvěrů pro malé a střední podniky, na vytváření nových pracovních míst a uhrazení neplánovaných nákladů;
2. snížit výdaje státního rozpočtu, např. snížit neúčinné výdaje státu;
3. aktivovat privatizace likvidních podniků v tržním sektoru ekonomiky;
4. sledovat dynamiku výkyvu směnného kurzu hřivny za účelem jeho mírného znehodnocení. To přispěje ke snížení deficitu obchodní bilance Ukrajiny;
5. změnit zákony a právní normy tak, aby přilákaly zahraniční úvěry a investice do ekonomiky, umožnily svobodně obchodovat s cizí měnou včetně provádění mezinárodních plateb, převodů, regulovat monopolní organizace a posílit tržní konkurenci.

Důležitým souborem opatření k překonání hospodářské krize je vytvořený ekonomický motivační mechanismus vzestupu výroby. Jeho hlavním faktorem je zdokonalení daňového systému s aktivními stimulačními a regulačními funkcemi. Ve srovnání se stávajícím mechanismem musí být zjednodušený a obsahovat menší množství daní, zejména nepřímých. K dalším opatřením patří stanovení vhodnosti financování některých sociálních

⁵⁶ Ukrainska pravda. *Anatomie krize ukrajinské ekonomiky*. [online]. 2015 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <<http://www.epravda.com.ua/publications/2015/06/16/546489/>>.

výdajů, snížení objemu finančních půjček pro pokrytí deficitu státního rozpočtu, zajištění finanční podpory pro malé a střední podniky.

Díky výše uvedeným navrhovaným doporučením bude možné zasáhnout do bankovního a reálného sektoru ekonomiky a efektivní je regulovat, jako je tomu ve všech vyspělých zemích. Daná opatření dále umožní provádět peněžní emise při akutních potřebách národního hospodářství, které výrazně sníží potřebu vnějších půjček.

4.1.3 Hospodářské vztahy Ukrajiny s ČR a ostatními státy EU

Zahraněční obchod je jedním z významných zdrojů plnění státního rozpočtu Ukrajiny. Ukrajina si zvolila evropský směr budoucího vývoje. Stát se zaměřuje na vyspělé státy světa, které mají dobré ekonomické zkušenosti s vývojem politických, ekonomických a humanitárních systémů společnosti. Důležitým faktorem hospodářského rozvoje a prohloubení transformačních procesů na Ukrajině je zvýšení efektivnosti zahraničního obchodu na světových trzích a vstup země do WTO. Hlavním úkolem ukrajinské vlády v současnosti je identifikovat nové směry v tvorbě strategie zahraniční ekonomické aktivity země.

V dnešní době je možná vymezit tři hlavní skupiny integrace: Evropská unie, Severoamerická zóna volného obchodu a Sdružení zemí asijsko-tichomořského regionu. V roce 2013 Ukrajina prováděla zahraniční operace s 229 zeměmi světa. 13,7 tisíc ukrajinských podniků vyvezlo výrobky v celkové hodnotě 63,3 miliard eur (což je v objemu o 8 % méně než v roce 2012).

V roce 2015 se objem vývozu zboží a služeb z Ukrajiny ve srovnání s rokem 2014 snížil o 17,4 %, dovoz o 3% (respektive o \$34523,4 mil. a \$34273,8 mil.). Negativní bilance zahraničního obchodu činila v roce 2015 24952,9 milionů dolarů.

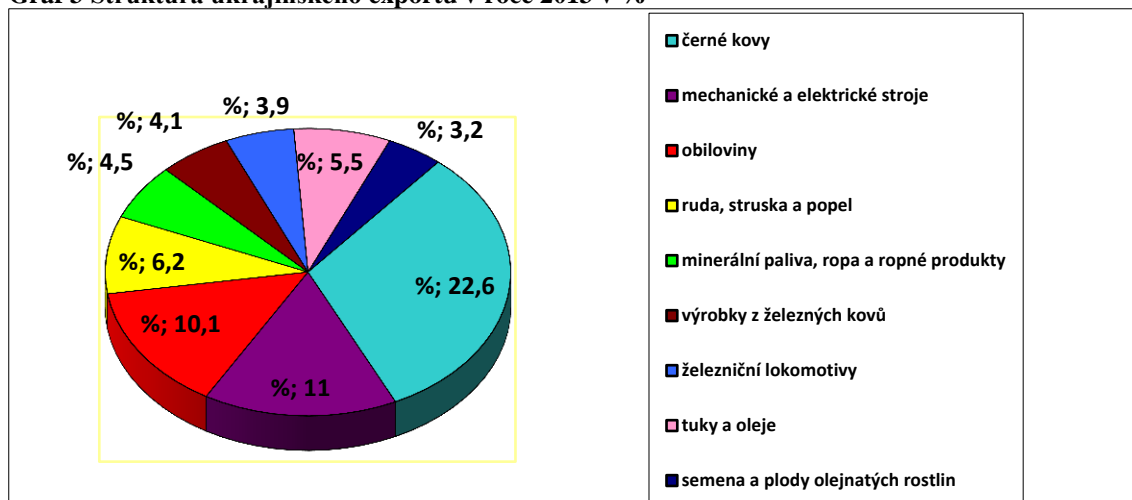
Tabulka 2: Geografická struktura vývozu a dovozu zboží v mil. USD

	Export			Import		
	Celosvětový	Evropa	Země EU (28)	Celosvětový	Evropa	Země EU (28)
2010	51405,2	13829,6	13085,3	60742,2	20004,5	19151,4
2011	68394,2	18442,4	18021,5	82608,2	27065,9	25805,8
2012	68830,4	17424,0	17123,7	84717,6	27569,6	26237,2
2013	63320,7	17064,2	16758,6	76986,8	28566,2	27046,5
2014	53901,7	17122,1	17002,9	54428,7	22383,0	21069,1

Zdroj: Vlastní zpracování, dle údajů Státní statistické služby Ukrajiny, http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/zd_rik/zd_u/g_s_u.html, 2015

V průběhu posledních let zůstaly základní pozice ukrajinského exportu téměř beze změny. Strukturu vývozu zboží v roce 2013 zaznamenává Graf 3.

Graf 3 Struktura ukrajinského exportu v roce 2013 v %

Zdroj: Vlastní zpracování, dle údajů <http://universetrade.ru/vneshnjaja-torgovlja-ukrainy-geograficheskaja-i/2131-vneshnjaja-torgovlja-ukrainy-geograficheskaja-i-3.html>, 2015

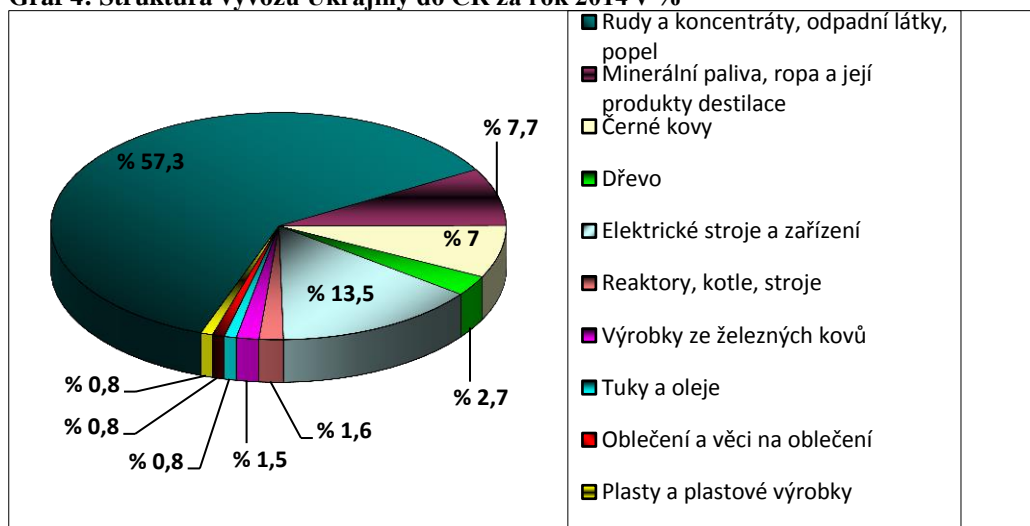
Významný podíl z celkového objemu ukrajinského vývozu tradičně zaujímaly dopravní služby (56 %). Export služeb pro zpracování materiálových zdrojů představoval 11,6 %,

obchodní služby tvořily 10,6 %, služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační služby pak 10,1 % z celkového objemu vývozu.⁵⁷

Ukrajina má stabilní hospodářské vztahy s Českou republikou, které již dlouhou dobu hrají zásadní význam v ekonomice obou zemí. V roce 2014 dosáhl obrat zboží a služeb mezi Ukrajinou a Českou republikou 1 577,68 milionů dolarů. Export činil 848,53 milionů dolarů (snížil se o 5,8 %), zatímco dovoz zboží a služeb z ČR na Ukrajinu dosáhl 729,15 milionů dolarů (snížil se o 31,1 %). Pozitivní byl pro Ukrajinu přebytek, který činil 119,38 milionů dolarů.

V první polovině roku 2015 se i nadále snižoval objem ukrajinského vývozu a českého dovozu, což způsobilo pokles oběhu zboží o 39,4 % (314,10 milionů dolarů) ve srovnání se stejným obdobím v roce 2014. Kladné saldo pro Ukrajinu činilo 49,39 milionů dolarů.⁵⁸

Graf 4: Struktura vývozu Ukrajiny do ČR za rok 2014 v %

Zdroj: Vlastní zpracování, dle údajů http://www.ukrexporth.gov.ua/ukr/tovaroobig_z_ukr/ukr/7334.html, 2015

Základní strukturu dovozu z ČR na Ukrajinu tvoří prostředky pozemní dopravy – 22,5 % ve struktuře celého českého dovozu; reaktory, kotle, stroje 12,1%;

⁵⁷ Praemonitus praemunitus. *Zahraniční hospodářská spolupráce Ukrajiny: současný stav, perspektivy rozvoje, hrozby a rizika*. [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <<http://bintel.com.ua/uk/article/vneshekonom/>>.

⁵⁸ Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy. *Bilaterální spolupráce: Země Evropy*. [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <<http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/bilateral-cooperation/european-countries/>>.

polymerní materiály 8,6 %; výrobky ze železných kovů 4,2 %; železniční lokomotivy 4,0%, farmaceutické výrobky 2,7 %.

V roce 2014 celkový objem českých přímých investic do ukrajinské ekonomiky činil 112,2 milionů dolarů, což představuje 0,2 % z celkového objemu přímých zahraničních investic v národním hospodářství. Zvýšil se na 35,3 % (29,3 milionů dolarů) ve srovnání s počátkem tohoto roku (roku 2014). V tomto objemu českých investic do ekonomiky Ukrajiny jde asi o 22 milionů dolarů. Nejvíce investic putovalo do průmyslu, tj. 31,6 % z celkového objemu investic, v jeho struktuře se tak podílí zpracovatelský průmysl 29,1 %, těžební průmysl 1,5 %, výrobu pryžových a plastových výrobků 8,7 %, hutnictví 5,6 %, strojírenství 1,6 %, zemědělství a rybnářství 2,3 %, stavebnictví 2,3 %, velkoobchod a maloobchod 9,4 %, doprava a skladové hospodářství 10,3 %, organizaci ubytování a stravování 3,6 % na celkovém objemu všech investic. „Na Ukrajině je asi 400 podniků s českým kapitálem, nejsilnějšími z nich jsou: „Eurocar“ (výroba osobních automobilů české společnosti „Škoda auto“); výroby krmných přísad a inkubátorů česká firma „Tekro“; „KOPOS Elektro UA“ (výroba elektrických výrobků a kabelů); „Ukrbiotal“ (výrobce biologického čištění odpadních vod)).“⁵⁹

4.1.4 Perspektivy a rizika v ekonomice Ukrajiny

Efektivní makroekonomické prognózy jsou klíčovým prvkem rozvoje ekonomiky každé země. Schopnost stanovit relevantní předpovědi je drahocenná. Bez přesné makroekonomické prognózy vláda není schopna přijmout účinná opatření hospodářské politiky a podnikatelé pak nemohou nalézt řešení problémů odpovídající budoucí situaci.

Růst ekonomiky je důležitým atributem rozvoje každé země a je hlavním faktorem pro zlepšení kvality života jejich občanů. Význam ekonomického rozvoje je prvořadým zájmem všech členských států, a to zejména na Ukrajině. V dnešních podmínkách je pro Ukrajinu velmi vhodné zvýšení HDP, aby se tyto ukazatele přiblížily evropské úrovni. Ekonomický růst se neprojeví okamžitě, protože se mění postupně, a tak v dlouhodobém horizontu nezpůsobuje nežádoucí účinky. Z těchto důvodů stojí za to využít příležitosti,

⁵⁹ Posolstvo Ukrainy v Českej Republici. *Hospodářské a obchodní spolupráce mezi Ukrajinou a českou republikou*. [online]. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <<http://czechia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-czechia/trade>>.

díky kterým se otevírají dobré vyhlídky hospodářského růstu. Je všeobecně známo, že hlavní složkou zvýšení HDP jsou investice. Právě díky nim ve většině zemí světa dochází v průběhu let k dlouhodobému růstu produkce na osobu. Z toho vyplývá, že čím větší investice, tím vyšší tempo hospodářského růstu.

Zapojením zahraničních investic se objeví šance pro rozvoj ekonomického potenciálu státu, čemuž brání složité podmínky podnikání. Je tedy nutné zlepšit podmínky pro tyto investice. V současné době probíhá reforma v právní oblasti, která v budoucnu povede k přílivu zahraničních investic, a důsledkem toho dojde k rozvoji podnikání a zvýšení HDP.⁶⁰

K dalším důležitým ukazatelům rozvoje ekonomiky patří hromadění znalostí. Vědecké objevy a znalosti tvoří základ pro novinky nebo inovace, jsou důležitým faktorem hospodářského růstu technologických změn. Otevírají cestu novým technologiím, s jejichž pomocí lze efektivněji realizovat výrobní proces a lépe využívat suroviny.

Pro rozvoj hospodářství hrají důležitou roli podmínky k rozvoji podnikání, které jsou v současné době velkým ukrajinským problémem. Pokud v budoucnu nedojde k žádné změně v dané oblasti, negativně to ovlivní tempo ekonomického růstu a Ukrajina by mohla umístit na zadních pozicích za rozvinutými zeměmi.

Výše uvedené aspekty jsou podmínkou stabilního a dlouhotrvajícího hospodářského rozvoje. Zvýšení HDP umožní vyřešit řadu sociálně-ekonomických problémů, a proto by se snížení negativních faktorů a podpora hospodářského růstu měly stát jednou z nejvýznamnějších priorit vládní politiky. Pokud tyto podmínky budou splněny, Ukrajina postupně dosáhne hospodářského rozvoje a zvýší svůj ekonomický potenciál na mezinárodní scéně.

⁶⁰ Praemonitus praemunitus. *Zahraníční hospodářská spolupráce Ukrajiny: současný stav, perspektivy rozvoje, hrozby a rizika*. [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <<http://bintel.com.ua/uk/article/vneshekonom/>>.

4.2 Česká republika

Česká republika je státem ve střední Evropě. ČR je parlamentní republikou a demokratickým právním státem s liberálním státním režimem. Vznikla 1. ledna 1993 po rozpadu Československa. Území České republiky tvoří 78,9 tisíc km², počet obyvatel je asi 10,5 miliónu lidí. Hlavním městem České republiky je Praha, oficiálním úředním jazykem čeština. Ve skladbě obyvatelstva České republiky tvoří největší část (95 %) etničtí Češi.⁶¹ Od roku 1993 se Česko stalo subjektem mezinárodního práva. Od 1. ledna 1993 vstoupila v platnost Ústava ČR, která je definuje českou výkonnou, soudní a zákonodárnou moc a postavení prezidenta republiky jako hlavy státu.⁶² Od 12. března 1999 je Česká republika členem NATO, od 1. května 2004 členem Evropské unie.

4.2.1 Analýza ekonomiky ČR před vstupem do EU

Hlavními důvody, kvůli kterým Česká republika a ostatní země Evropy usilují o vstup do Evropské unie, jsou ekonomické příspěvky. Po roce 1989 musela Česká republika transformovat svou ekonomiku z uzavřené, centrálně plánované na otevřenou, tržní, kapitalistickou ekonomiku. Tento proces vyžadoval radikální změny, které spočívaly v liberalizaci cen zahraničního obchodu, ve strukturálních změnách, ve vytvoření příznivých kapitálových a finančních trhů. Stejně důležitá byla i reforma právního řádu, systému soudnictví a bankovníctví. Transformace české ekonomiky proběhla rychle a značně nerovnoměrně, v souvislosti se zpomalením růstu v západní Evropě a posílením kurzu české koruny.⁶³ Na počátku 90. let došlo k hospodářskému poklesu, v dalších letech pak převládla pozitivní dynamika, takže v roce 1995 činil růst HDP 5 %, což byl nejvyšší ukazatel v období let 1993-2003. Česká republika tak získala mezinárodní uznání a mezi postkomunistickými zeměmi byla považována za dostatečně vyspělou pro možný vstup do Evropské unie. ČR do konce 90. let ztratila svou vedoucí pozici kvůli negativnímu růstu HDP, v roce 1997 a 1998 byl růst HDP záporný (viz Tabulka 3). Negativní změny byly způsobeny především opožděním strukturální reformy, nedostatečnou podporou vlády pro zlepšení konkurenceschopnosti podnikatelské sféry a nedostatečným sledováním

⁶¹ Czechia-VIP.ru. *Česká republika*. [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <<http://czechia-vip.ru/chexiya/>>.

⁶² Europa.eu. *Česká republika*. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/czechrepublic/index_cs.htm>.

⁶³ HOLUB, A. a kol. *Česká republika na cestě do Evropské unie*, s. 32

mikroekonomické politiky. Od roku 1999 se začala ekonomika zotavovat a došlo k jejímu mírnému růstu. Před vstupem do Evropské unie patřila Česká republika díky úspěšným reformám a atraktivitě pro zahraniční investory mezi nejvyspělejší postkomunistické země. V roce 2013 její HDP na osobu přesahoval 73 % unijního průměru.

Tabulka 3: Růst HDP v ČR (1993-2003) v %

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
0,1	2,6	5,0	4,0	- 0,7	- 0,8	1,3	3,6	2,5	1,9	3,6

Zdroj: DAN Marek, BAUN Michael, 2010

Již během období před vstupem ČR do Evropské unie se v české ekonomice objevila řada aspektů, které souvisely s členstvím země v EU. Prvním hlediskem bylo odstranění bilaterální obchodní bariéry a postupný vznik zóny volného obchodu mezi Českou republikou a Evropskou unií. Do roku 1997 byla odstraněna všechna cla a kvóty na zboží importované z České republiky. Díky odstranění překážek během 90. let vzrostl český export o 280 % a zvýšil se objem obchodu mezi Českou republikou a EU (v 2003 roce převažoval český export nad importem do EU o 3,3 miliardy eur). Vznik zóny volného obchodu pomohl připravit českou ekonomiku na jednotný trh Evropské unie a propojit ji s většími a bohatšími ekonomikami Evropy. S růstem zahraničního obchodu došlo k důležitému přílivu zahraničních investic do české ekonomiky, které pomohly rekonstruování moderních služeb (bankovníctví, doprava, telekomunikace) a vytvoření nových pracovních míst. Podmínkami pro rozhodnutí investovat do ČR se staly kvalifikovaná pracovní síla, relativně malé výrobní náklady, rozvinutá infrastruktura, vhodná geografická poloha a snadný přístup ke všem evropským zemím. Před rokem 2004 došlo k nárůstu domácích cen zboží a služeb, což se setkalo s velkými obavami. Před vstupem do EU prosazovala Česká republika protiinflační strategii, ale v roce 2003 došlo k deflaci.

Tabulka 4: Míra inflace v ČR v %

2000	2001	2002	2003	2004
3,9	4,5	1,4	- 0,1	2,6

Zdroj: DAN Marek, BAUN Michael, 2010

Od počátku devadesátých let rostlo státní zadlužení v procentech HDP, mezi lety 2001 až 2003 dosáhl státní dluh nejvyšších hodnot, ale po vstupu do Evropské unie díky rychlejšímu ekonomickému růstu jeho hodnota mírně klesla.

Tabulka 5: Celkový vládní dluh v % HDP

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Referenční hodnota	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
ČR	24,9	28,2	29,8	30,1	29,7	29,4

Zdroj: DAN Marek, BAUN Michael, 2010

V českém zemědělství proběhla od roku 1989 transformace vlastnických struktur, výroby a zaměstnanosti z industrializační struktury s převahou průmyslu k pokročilé struktuře s převahou sektoru služeb. V počátcích transformace došlo k poklesu zemědělské výroby a počtu zaměstnanců a k dlouhodobému vzestupu podílu služeb. Od druhé poloviny devadesátých let se již situace začala vyvažovat. V době vstupu do Evropské unie se zemědělský sektor České republiky podílel 2,6 % na HDP, 3,5 % na celkové zaměstnanosti a dosáhl nejvyššího podílu 56,6 %.

Česká republika vykazovala nejnižší míru chudoby ze všech členských států Evropské unie, v roce 2003 jen 8 % českých domácností žilo pod relativní hranicí chudoby.⁶⁴

4.2.2 Analýza ekonomiky ČR po vstupu do EU

1. května 2004 se Česká republika stala členem Evropské unie. Z ekonomického hlediska to pro Českou republiku znamenalo celkové zlepšení jejího mezinárodního postavení, ale také možnost zvýšení účinnosti české ekonomiky, příliv zahraničních investic, možnost získání finančních prostředků na rozvoj ekonomických odvětví a regionů z fondů EU. Občané České republiky měli možnost pracovat v jiných zemích Evropské unie. Byly odstraněny obchodní bariéry.⁶⁵

⁶⁴ DAN, M., BAUN, M. *Česká republika a Evropská unie*, s. 227

⁶⁵ Ahoj! Česká republika. *Ekonomická fakta: Vývoj České ekonomiky*. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Vyvoj-ceske-ekonomiky>>.

Začlenění do Evropské unie znamenalo účast na jednotném mezinárodním trhu s dopady na zahraniční obchod a investice, členství v celní unii, pomocí které se změnila cena určitého druhu zboží (změna cla), zintenzivnil se zahraniční obchod se zeměmi Evropské unie, čímž vzrostl český vývoz o 25 %. Důsledkem světové krize však v roce 2008 klesl vývoz na 6 %. Po vstupu do Evropské unie se zvýšil celkový vývoz do nových zemí, jen za první rok se export zvýšil o 33 %. ČR zaznamenala i příliv nových přímých zahraničních investic díky pozitivnímu prostředí pro high-tech, rozvinutému zpracovatelskému průmyslu a službám s vysokou přidanou hodnotou. Na území České republiky začaly vyrábět své produkty firmy, jakými jsou např. Volkswagen, Siemens, a působit společnosti jako např. Lufthansa.⁶⁶ Od roku 2000 rostl HDP, nejvyšší byl v roce 2006, kdy činil 6,8 %. Následkem toho vzrostl český HDP na osobu ze 75 % v roce 2004 na 80 % evropského průměru. Důsledkem krize se v roce 2008 změnil růst HDP, činil jenom 2,5 % a v roce 2009 byl dokonce záporný. S rostoucí inflací došlo ke zpomalení hospodářského růstu a k oslabení české koruny.

Tabulka 6: Růst HDP v ČR (2004-2015) v %

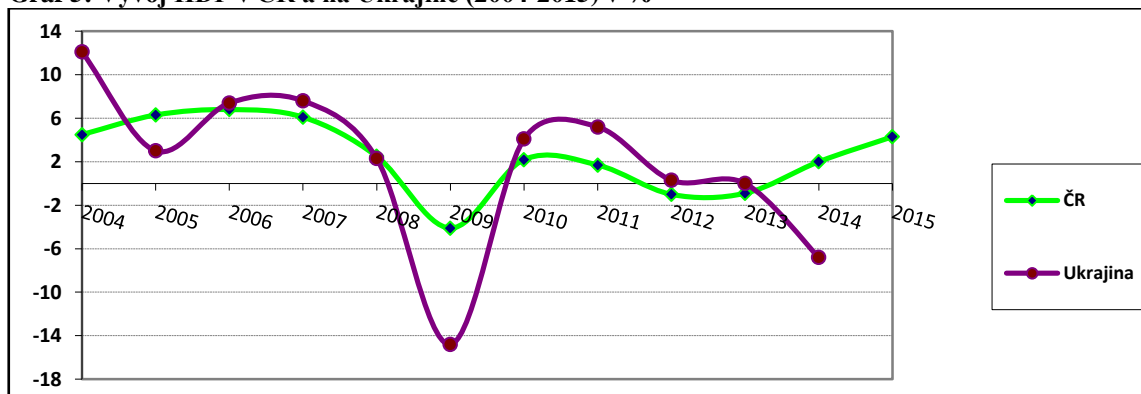
2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	- 4,2	4,1	1,7	0,3	0,0	2,0	4,3

Zdroj: Vlastní zpracování, dle údajů <http://www.kurzy.cz/makroekonomika/hdp/>, 2015

V Ukrajině nejlepších hodnot růstu HDP bylo dosaženo v roce 2004 a 2007, do roku 2008 růst HDP nabýval kladných hodnot, ale v roce 2009 došlo k významnému propadu a činil 14,8% z důvodu globální finanční krize. Do 2011 situace se trochu zlepšila, ale dále se HDP opět klesal. V roce 2014 dosáhl záporné hodnoty (-6,8%).

⁶⁶ PLCHOVÁ, B., ABRHÁM, J., HELÍSEK, M. *Česká republika a EU: ekonomika - měna - hospodářská politika*, 2010

Graf 5: Vývoj HDP v ČR a na Ukrajině (2004-2015) v %

Zdroj: vlastní zpracování, dle údajů ČSÚ a Státní statistické služby Ukrajiny

Od května 2004 se míra nezaměstnanosti neměnila. Snížila se v roce 2008, kdy dosáhla nejnižších hodnot 4,4 %, ale od roku 2009 se začala opět zvyšovat. Otevřel se volný pracovní trh pro české zaměstnance, kteří mohli odjet pracovat do jiné země. Česká republika přilákala nové, zahraniční pracovníky především ze Slovenska, Ukrajiny a Polska.

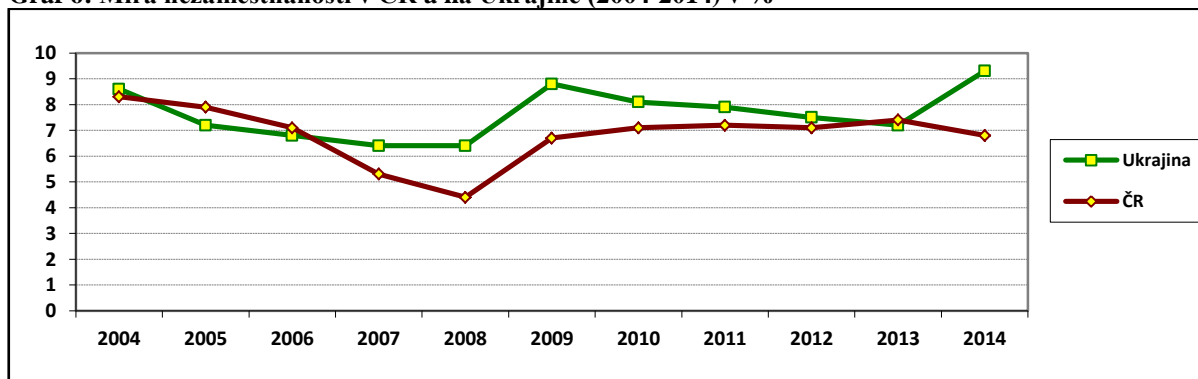
Tabulka 7: Míra nezaměstnanosti v ČR (2004-2014) v %

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,1	7,2	7,1	7,4	6,8

Zdroj: Vlastní zpracování, dle údajů ČSÚ, 2015

V Ukrajině míra nezaměstnanosti během let sleduje relativně stejný vývoj, jen v roce 2009 dosáhla mírného nárůstu a činila 8,8%. V průběhu posledních deseti let, v roce 2014 bylo dosaženo nejhorší hodnoty (9,3%).

Graf 6: Míra nezaměstnanosti v ČR a na Ukrajině (2004-2014) v %

Zdroj: Vlastní zpracování, dle údajů ČSÚ a Státní statistické služby Ukrajiny, 2015

Po vstupu do EU byla inflace v české ekonomice ovlivněna jen minimálně. Během transformace byla použita protiinflační strategie, inflace částečně vzrostla v roce 2004 na 2,6 %, v roce 2005 na 1,6 %. V roce 2006 dosáhla inflace 2,1 %, v roce 2007 3,0% a v roce 2008 došlo ke skokovému růstu na 6,3 %. Jeho příčinou bylo zvýšení světových cen a také domácích daní.

Stejně tak i české zemědělství nezaznamenalo kardinální změny. Po roce 1993 nejprve došlo k nepatrnému zvýšení celkové zemědělské výroby, která v roce 2007 činila 125,6 miliard korun, od roku 2008 pak klesla na 121,2 miliard korun. Od roku 2004 vzrostl český vývoz o 27 % a překonal import o 11 %, což umožnilo snížit deficit v zemědělském obchodě a zlepšit celkovou obchodní bilanci země. Čeští zemědělci se pohybovali v deficitu až do roku 2003, jejich ztráta činila 72 milionů eur. Situace se změnila v roce 2004, kdy zisky dosáhly 282 milionů eur. V následujících letech na straně zisků došlo k dynamickému kolísání, každoročně se zvyšovaly nebo naopak klesaly. V roce 2008, po jejich poklesu, tvořil čistý zisk 9,7 miliardy korun. Posun ze ztrát k ziskovosti umožnila veřejná podpora zemědělského sektoru ze strany Evropské unie.⁶⁷

4.2.3 Výhody a nevýhody vstupu ČR do EU

Dne 1. května 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie, což mělo pro stát své výhody, ale i zápory. Mezi výhody především patří:

- a) mezinárodní prestiž členského státu EU, která je dána hospodářským potenciálem, členstvím a spoluprací v rámci vyspělých států;
- b) vznik možností ekonomického růstu na úroveň vyspělých členských států EU a vlastnictví společného podílu na největším ekonomickém trhu;
- c) vývoj české politiky - navzdory vysoké míře korupce a cynizmu v politické sféře je dnes ČR stabilní demokracií s demokratickými institucemi a stranickým systémem postaveným na soupeření politických stran;
- d) příliv investic. Po vstupu do Evropské unie ekonomika České republiky významně profituje. V období 2004-2008 vzrostl HDP na hlavu ze 75 % na 80 %. Hospodářský růst za dané období rostl přes 5 % ročně, při tom nezaměstnanost klesla z 8,3 % až na

⁶⁷ MAREK., D., Michael, B. *Česká republika a Evropská unie*, s. 227

4,4 %. Došlo k přílivu přímých zahraničních investic a dotací z evropských fondů, (do roku 2009 dosáhly více než 9 miliard eur). Jenom za rok 2008 činily dotace z evropských fondů 2,3 miliard eur, což představovalo 1,6 % celkového národního důchodu. Příprava na členství v EU urychlila strukturální změny české ekonomiky, a tak i její konkurenceschopnost v integrované evropské ekonomice;

- e) velký vliv na národní identitu, kdy obyvatelé ČR mají možnost cestovat, pracovat v rámci Evropské unie a získat vzdělání na různých evropských univerzitách;
- f) dotační podpora a růst hospodářství, neboť ČR se od roku 2004 stala lákavým místem pro investování a získala přístup k evropským dotacím, zejména ze strukturálních a kohezních fondů;
- g) snížení nezaměstnanosti v souvislosti s přílivem zahraničních investic a s možností získat zaměstnání v jiných členských zemích EU;
- h) integrace českého zemědělství do systému cenové podpory a subvencí. Vzhledem k tomu došlo k rozvoji venkova a k větší ochraně životního prostředí, dále pak k přijetí evropských pravidel v oblasti fyto-sanitárních a veterinárních standardů. Od roku 2004 je zemědělství podporováno z EZFRV s dvěma operačními programy (Horizontální plán rozvoje venkova a Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství). Program HPRV zahrnoval i podporu pro méně atraktivní oblasti zemědělství, podporu lesnictví a technickou pomoc. Hlavními fondy, které podporují zemědělství v rámci programu SAPARD, jsou Evropský zemědělský garanční fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský rybářský fond;
- i) zlepšení životních podmínek obyvatel.⁶⁸

Vstup do Evropské unie měl ve svém důsledku pro Českou republiku i své záporné stránky. Za největší nevýhodu je považována neexistence mechanismu pro výstup z Evropské unie v evropském právním systému. Právo členských zemí je podřízeno právu evropskému, a pokud by chtěla Česká republika vystoupit z EU, nebylo by jí to umožněno. Mezi další zápory patří:

⁶⁸ Finance.cz. *Výhody vstupu ČR do EU*. [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/34998-vyhody-vstupu-cr-do-eu/>>.

- a. ztráta státní suverenity Česká republiky vzhledem ke společné zahraniční a zemědělské politice s centrálním plánováním. Nové přijaté zákony musejí být v souladu s evropskými zákony a právními normami, v budoucnu by měla ČR přijmout i celoevropskou společnou měnu – euro;
- b. zdražení veškeré produkce, protože jednotná daňová legislativa ukládá určitou minimální hranici spotřební daně, a tak ceny v ČR musely být srovnány s cenami Evropské unie;
- c. zvýšení byrokracie. Jako příklad může posloužit administrativní problém v oblasti zemědělství, který v roce 2007 zpozdil možnost podávání žádosti u agro-environmentální části programu rozvoje venkova pro podporu zemědělství, a v jeho důsledku došlo ke značným finančním potížím zemědělců.⁶⁹

4.2.4 Současný ekonomický vývoj ekonomiky ČR

Česká republika má jednu z nejvyspělejších ekonomik střední a východní Evropy a nachází se na 44. místě na světě mezi zeměmi, které se podílejí na objemu HDP. V průmyslu České republiky působí velké mezinárodní a národní společnosti a pracují zde průmyslová a obchodní sdružení.

Dynamika HDP se v průběhu roku 2013 zlepšila z hodnoty 2,2 % na 1,2 %. K růstu HDP došlo díky působení finančního sektoru a pojišťovnictví, pozitivně na něj působil také automobilový průmysl, strojírenství, výroba kování (+ 5,3 %). HDP v průmyslové výrobě kleslo v odvětvích, jako je těžba nerostných surovin (pokles o 11,6 %), výroba a distribuce elektřiny, vody, tepla (-1,5 %), výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (-8,7 %). I přes pozitivní trend se rok 2013 stal druhým po sobě jdoucím rokem recese české ekonomiky. Podle informací ČSÚ pokles HDP České republiky činil -0,9 % a činil 3 884 miliard korun, o 1,0 % více než v roce 2012. Příčinou byl pokles objemu investic do ekonomiky a pokles zahraniční poptávky po českých výrobcích.⁷⁰ V zemědělství a v odvětvích tržních služeb se nepodařilo dosáhnout pozitivních výsledků ve srovnání s rokem 2012.

⁶⁹ Finance.cz. *Existují i nevýhody vstupu do Evropské unie*. [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/34964-existuji-i-nevyhody-vstupu-do-evropske-unie/>>.

⁷⁰ Ministerstvo ekonomického rozvoje Ruska. *Přehled o stavu ekonomiky České republiky*. [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.ved.gov.ru/exportcountries/cz/about_cz/eco_cz/>.

Deficit státního rozpočtu ČR v roce 2013 činil 4,6 miliardy dolarů a státní dluh dosáhl výše 86,1 miliardy dolarů (43,3 % HDP státu). Stav devizových rezerv země se na konci roku 2013 odhadoval na 57 miliard dolarů. V roce 2013 poklesl index stavební výroby o 8,3 % v souvislosti s dlouhodobým nedostatkem přílivu zahraničních investic a s malým objemem objednávek. Důležitou roli v rozvoji České ekonomiky hraje zahraniční obchod se zbožím a službami. Obchodní obrat ČR v roce 2013 činil 304,8 miliardy dolarů, vzrostl index českého vývozu a dovozu (161,4 miliardy dolarů a 143,4 miliardy dolarů), zejména díky stálým obchodním partnerům. „*Hlavními zahraničními partnery České republiky jsou tradičně země EU. Česká republika úzce spolupracuje s Německem (31,9 %), Slovenskem, Polskem, Francií, Rakouskem, Itálií, Nizozemím, Ruskem, Velkou Británií, Čínou a Spojenými státy.*“⁷¹ Sociálně-ekonomický vývoj České republiky zůstal v roce 2013 na stabilní úrovni a růst spotřebitelských cen se postupně zpomalil. Průměrná nominální mzda v roce 2013 činila 25 128 Kč, ve srovnání s rokem 2012 se zvýšila o 0,1 %, pokud se vezme v úvahu, že se růst spotřebitelských cen snížil o 0,6 %. V roce 2013, v období posledních čtyř let, měla inflace nejnižší hodnotu a činila 1,4 %. Ceny vzrostly především u potravin, alkoholických nápojů a u tabáku. V průběhu roku 2013 se míra nezaměstnanosti v České republice pohybovala v rozmezí od 7,3 až do 8,2 % a svého maxima dosáhla na konci roku.

4.2.5 Česká republika jako příklad pro překonání krize

Globální ekonomická krize zasáhla všechny země světa, včetně České republiky. Česká republika, která vstoupila na světový trh poměrně nedávno, v zájmu boje proti krizi v oblasti ekonomiky použila níže uvedené mechanismy.

Česká republika je průmyslově rozvinutá země v centrální a východní Evropě, která se stala členem Evropské unie jako jedna z prvních zemí bývalého RVHP. Až do roku 2008 neměla Česká republika velké ekonomické problémy, ale po vstupu na globální trh EU krize v roce 2008 zasáhla také její ekonomiku (export a úroveň HDP se snížily). Tehdejší

⁷¹ Ahoj! Česká republika. *Ekonomická fakta: Vývoj České ekonomiky*. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Vyvoj-ceske-ekonomiky>>.

premiér Miroslav Topolánek byl nahrazen v roce 2009 Janem Fischerem.⁷² Úřednické vládě Jana Fischera se podařilo vypracovat strategii pro boj s krizí, nicméně tento program nebyl efektivní a nebyl realizován. Strategie, která byla použita proti krizi, byla zavedena až novou vládou. Česká republika v ní zvolila variantu minimalizace státního dluhu s využitím nízkých nákladů a některými změnami v daňovém systému a fiskální politice. Rozhodla se pro podporu malého a středního podnikání, zjednodušení daní, zvýšení investiční aktivity.

Tyto metody vyžadovaly změny v zákonech České republiky týkajících se pracovněprávní oblasti.⁷³ Změny vstoupily v platnost 1. ledna 2012 a zahrnovaly následující: 1. pracovníkům (manažerům) byla zvýšena zkušební doba ze tří na šest měsíců; 2. doba trvání pracovních smluv uzavřených na dobu určitou byla prodloužena ze dvou na tři roky, s výjimkou zaměstnanců, kteří jsou na mateřské dovolené (§ 39 zákoníku práce). 3. pro získání finančního příspěvku v nezaměstnanosti je třeba odpracovat alespoň 12 měsíců za poslední 2 roky; 4. výše odstupného v podobě násobků průměrného výdělku závisí na době trvání pracovního poměru (§ 67 zákoníku práce); 5. možnost uplatňovat zvláštní opatření k zaměstnancům, kteří jsou práce neschopni z důvodu nemoci, v případě, že se nedodržují předpisy ošetřujícího lékaře (§ 53 zákoníku práce), 6. ujednání o konkurenční doložce, podle níž zaměstnanec nemůže vykonávat výdělečnou činnost identickou s předchozí, přičemž zaměstnavatel mu musí během tohoto období poskytnout peněžité vyrovnání nejméně ve výši poloviny průměrného měsíčního platu (§ 310 zákoníku práce).⁷⁴

Dalším krokem vládní strategie pro boj s krizí byl přechod od mírné fiskální politiky k tvrdé, která byla založena na radikálním snížení rozpočtových výdajů a zvýšení daní. Program byl uplatňován až do roku 2014 a zahrnoval změny v systému zdravotní péče, v důchodovém a daňovém systému. V roce 2012 se zpřísnila fiskální politika, česká vláda přijala balíček opatření, jehož účelem byla změna daňových sazeb, vedoucích ke snížení

⁷² VEVRKOVA, Sona. *Czech Republic: Impact of the crisis on industrial relations*. [online]. Eurofond, 2013 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/comparative-information/national-contributions/czech-republic/czech-republic-impact-of-the-crisis-on-industrial-relations>>.

⁷³ Česko. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupný z: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zakonik-prace/>>.

⁷⁴ Změny zákoníku práce od 1. 1. 2012 [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupný z: <<http://www.mesec.cz/clanky/prehledne-zmeny-v-zakoniku-prace-od-1-1-2012/>>.

rozpočtového deficitu. Občané, jejichž mzda činí více než 100 000 Kč, jsou povinni z částky nad tímto limitem zaplatit daň ve výši 7 %. Zvýšila se také základní sazba DPH na 15 %, popř. na 21 %.

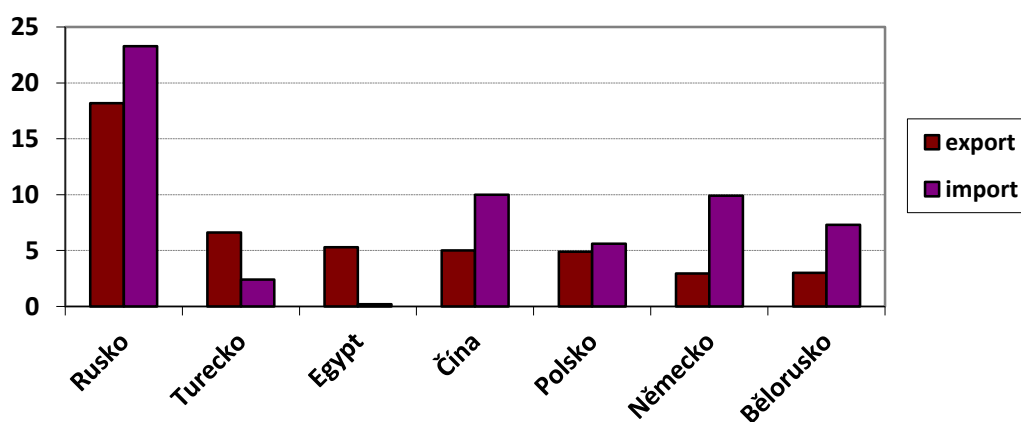
V České republice byl dále přijat program pro návrat pracovních migrantů zpět do vlasti, byly jim poskytnuty volné letenky a jednorázové motivační pomůcky.

Je třeba zmínit, že právní předpisy České republiky, které souvisejí nejen s ekonomickou krizí, ale i s vytvářením nového modelu právní regulace, se neustále mění, aby se adekvátně nahradily zastaralé právní předpisy přijaté v době socialismu.

4.3 Porovnání ekonomiky Ukrajiny a České republiky

Ukrajina je průmyslově-agrární zemí. Míra HDP v roce 2014 činila 6,8 %, což byla od roku 2009 (po globální finanční krizi) nejnižší hodnota. V objemu HDP za rok 2014 představuje podíl průmyslové výroby 34,4 %, v sektoru služeb 56,2 %, v zemědělství 9,4 %. Ukrajina měla celkem 22,09 milionů obyvatel v produktivním věku (30. místo na světě) a sedmiprocentní nezaměstnanost (81. místo na světě). Ukrajina je považována za exportně orientovanou zemi. Vývoz ukrajinského zboží do zemí EU se pohybuje od 20 % do 32 %. Hlavními spotřebiteli ukrajinského exportu za rok 2014 jsou Rusko (18,2 % z celkového objemu), Turecko (6,6 %), Egypt (5,3 %), Čína (5,0 %) a Polsko (4,9 %). Mezi hlavní dovozce na Ukrajinu patří Rusko (23,3 %), Čína (10,0 %), Německo (9,9 %), Bělorusko (7,3 %) a Polsko (5,6 %).

Graf 7: Hlavní spotřebitelé ukrajinského exportu a importu za rok 2014 v %

Zdroj: Vlastní zpracování, dle údajů Státní statistické služby Ukrajiny, 2015

Těžký průmysl, především hutnictví a hornictví, je soustředěn na východě země, v Krivém Rogu se těží železná ruda a v Donbasu uhlí. Ukrajinské zemědělství je založeno na úrodné černozemi, pěstují se především obilniny, cukrová řepa, slunečnice, brambory a zelenina. Živočišnou produkci tvoří především maso, mléko, vejce a ovčí vlna. Objem HDP za rok 2012, který se počítá podle parity kupní síly, činil 338,33 miliardy dolarů (7 421 dolarů na hlavu). Nominální HDP ve stejném roce činil 176,31 miliardy dolarů (3 867 USD na hlavu). Průměrný kurs ukrajinské měny, hřivny (UAH), za rok 2015 odpovídá částce 22 hřivny za jeden americký dolar. V roce 2014 činil HDP 131 805 milionů UAH, nominální HDP byl v tomto roce 1 566 728 milionů UAH. Přestože došlo k mírnému nárůstu nominálního HDP, celkový objem HDP ve srovnání s předchozími roky poklesl.⁷⁵

Na vývoj ekonomiky České republiky po roce 2009 měla negativní dopad globální finanční krize. V prvním pololetí roku 2010 se česká ekonomika začala dostávat z krize. V roce 2014 HDP činil 4 261,10 mld. Kč. V porovnání s rokem 2013 (4 077,3 mld. Kč) vzrostl o 2 %⁷⁶.

Česká republika náleží mezi průmyslové země. Její ekonomika dnes patří k nejrozvinutějším průmyslovým ekonomikám ve střední a východní Evropě. „*Hlavní odvětví – hutnictví, strojírenství (zaujímá druhé místo na světě v produkci osobních automobilů na obyvatele) a vstoupí do 15 zemí podle počtu vyrobených aut, motorová vozidla, elektronika, chemická výroba, zpracování potravin a nápojů, výroba skla, léčiv, textilu a papíru dohromady tvoří 41 % hrubého domácího produktu (HDP). Sektor služeb představuje největší procento k HDP - 55 %. Procento zemědělského sektoru k HDP činí 5 %, což je poměrně malé. Hlavními zemědělskými produkty jsou pšenice, ječmen, cukrová řepa, brambory, ovoce a chmel. Z hospodářských zvířat se chová především skot, prasata a drůbež.*“⁷⁷

Česká republika je hlavním exportérem do Německa, Slovenska a Polska. Nejvíce dováží z

⁷⁵ Novinky.cz. *Ukrajina*. [online]. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <<http://tema.novinky.cz/ukrajina>>.

⁷⁶ Kurzy.cz. *HDP 2016: vývoj HDP v ČR*. [online]. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <<http://www.kurzy.cz/makroekonomika/hdp/>>.

⁷⁷ Ahoj! Česká republika. *Ekonomická fakta: Vývoj České ekonomiky*. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Vyvoj-ceske-ekonomiky>>.

Německa, Polska a Slovenska. Dalšími největšími obchodními partnery ČR jsou Francie, Rakousko, Itálie, Nizozemsko, Rusko, Velká Británie, Čína a Spojené státy americké.

Problémy ukrajinské ekonomiky spočívají v tom, že v ní nedošlo během posledních patnácti let k žádné kvalitativní změně, měnily se pouze objemy vyráběných produktů a služeb, produkovaly se efekty hospodářského růstu nebo spádu. Klíčovou roli v ní stále hrají velké podniky privatizované oligarchy a orientované na vývoz surovin a polotovarů. Mnoho z nich se v současnosti nachází v klidovém režimu, nebo pracují se ztrátami, čímž způsobují pokles ukrajinské ekonomiky a měny let 2014-15.

Česká republika do značné míry spoléhá na svůj domácí trh, jehož základem jsou malé a střední podniky (včetně zemědělců). Obecně platí, že strategickým cílem české ekonomiky je pokračovat ve svém růstu a postupně se přibližovat k úrovni vysoce rozvinutých zemí Evropské unie.

Z porovnání ekonomik Ukrajiny a České republiky v období jejich samostatného vývoje vyplývá, že česká ekonomika se na rozdíl od ukrajinské dostala na mnohem vyšší úroveň. Ekonomika Ukrajiny po dlouhou dobu zůstala v nezměněném stavu, avšak v posledních letech se objevila šance na její zlepšení a na integraci země do EU. Česká republika tak může sloužit jako dobrý příklad pro dosažení pozitivních cílů a k výběru správné strategie v rozvoji ekonomické sféry Ukrajiny.

4.4 Budoucí vyhlídky Ukrajiny po vstupu do EU

Ukrajina vyhlásila kurz zaměřující se na evropskou integraci. Mnoho ukrajinských občanů však neví, jaký význam má pro Ukrajinu vstup do Evropské unie a jaké změny mohou v zemi nastat v souvislosti se vstupem do EU.

První změny se dotknou systému řízení státu. Předpokládá se, že dojde ke snížení korupce, ke změnám v řízení veřejných financí a v plánování státního rozpočtu i ke zlepšení systému zdravotní péče. Otevře se evropský trh pro ukrajinský vývoz služeb, nicméně budou platit určitá omezení tohoto exportu. Volný obchod se státy EU by měl

v dlouhodobém horizontu podle výpočtů Bruselu přispět k růstu ukrajinské ekonomiky (do 6 %).⁷⁸

Další změny ovlivní rozvoj malých a středních podniků. Obchodníkům se sníží clo na dovážené zboží a bude jim umožněn vstup na světový bezcelní trh. Zjednoduší se placení a vrácení DPH, sníží se počet kontrol a dokumentace pro auditory. V důsledku širšího sortimentu a větší konkurence, vznikem nových pracovních míst a zvýšením úrovně sociální ochrany dojde k poklesu cen.

Změní se kvalita jídla, která by měla odpovídat standardům a normám EU. Díky dovozu evropských výrobků se rozšíří sortiment produktů, domácí výrobci budou moci exportovat své výrobky do evropských států bez poplatků a vydělávat nejméně 383 milionů eur ročně. Vyřeší se problém správné tvorby cen.⁷⁹

Reforma zasáhne i vzdělávání, mělo by dojít k jeho zkvalitnění podle standardů EU. Na základě boloňského procesu budou uznávány diplomy a kvalifikace absolventů z Ukrajiny v ostatních zemích EU, tudíž se zlepší i regulace trhu práce a sníží nezaměstnanost. Zjednoduší se také přístup k vyššímu vzdělání, občanům Ukrajiny budou umožněny stáže v zahraničí a dojde k prohloubení spolupráce s mezinárodními školami.

Změny nastanou i v oblasti ochrany životního prostředí. Podniky během tří až pěti let budou muset investovat do modernizace podniků a likvidace odpadů. Zlepší se kvalita benzínu a paliv (budou zakázána paliva obsahující olovo). Budou platit nové standardy pro kvalitu vody a vzduchu. Zmodernizují se dálnice, infrastruktura a Ukrajina se postupně přiblíží standardům kvality EU.⁸⁰

⁷⁸ BBC. *Co se dá Ukrajině a Ukrajincům volný obchod s EU*. [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/ukrainian/business/2013/09/130930_free_trade_ukraine_eu_az>.

⁷⁹ TSN. *Co se dá podpis dohody o přidružení Ukrajiny s Evropskou unií*. [online]. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <<http://tsn.ua/politika/scho-dast-pidpisannya-ugodi-pro-asociaciyu-ukrayini-z-yevrosoyuzom-356568.html>>.

⁸⁰ Predstavnyctvo Jevropejskogo Sojuzu v Ukrainje. *ASOCIACE EU – UKRAJINA*. [online]. Ukrajina: Avgust trejd, 2015, 19 s. [cit. 2016-02-19]. DOI: 10.2871/975236. ISBN 978-92-9238-256-8. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/association_eu_ua_uk.pdf>.

Výše popsané změny jsou uvedeny v Dohodě o integraci Ukrajiny do Evropské unie. Po jejím podepsání si Ukrajina sama určí čas na modernizaci a bude disponovat peněžními prostředky přidělenými Evropskou unií.

5 Výsledky a diskuse

Ekonomika České republiky se od roku 2004 stále zlepšuje. Během posledních let dynamicky vzrostl HDP, nejvyššího růstu dosáhl v letech 2005-2007 (HDP tehdy činil kolem 6 %). V roce 2009 došlo k největší poklesu HDP o 4,5 %. Příčinou jeho snížení byla světová finanční krize, v jejímž důsledku vzrostla inflace, zpomalil se hospodářský růst a oslabil kurs české koruny. V posledních pěti letech HDP opět postupně roste a hospodářský cyklus se dostává z recese do expanze. Podobnou dynamiku má v tomto období také inflace, která klesla z 6,3 % na 2,4 %. Míra nezaměstnanosti se po vstupu do Evropské unie příliš neměnila. Vzhledem k tomu, že Česká republika je země s rozvinutým průmyslem, velký důraz se klade na hutnictví a strojírenství, které zaujímá druhé místo ve světě v produkci osobních automobilů na obyvatele a nachází se na trhu mezi 15 zeměmi s největším počtem vyrobených aut. Z hlediska mezinárodních vztahů je ČR považována za exportně orientovanou země.

Ukrajina dospěla během stejného období k odlišným ekonomickým hodnotám než Česká republika. Nejlepších výsledků docílila v letech 2003-2007. Vlivem světové finanční krize, včetně globální inflace a odlivu zahraničních investic, se však HDP dostal na nejnižší hodnotu -14,8 % v roce 2009. V dalších letech došlo k nepatrnému zlepšení, ale od roku 2012 HDP opět klesal a jeho hodnota činila nulové, nebo dokonce záporné procento. Míra nezaměstnanosti na Ukrajině během let mírně vzrostla, ale nedosáhla výrazně extrémních hodnot. Ukrajina je průmyslově-agrární země. Velký důraz se přikládá těžkému průmyslu, především hutnictví a hornictví. Zemědělství zaujímá jeden z klíčových sektorů. Stejně jako Česká republika, Ukrajina je považována za exportně orientovanou zemi.

V ekonomice obou zemí (v rámci různých ukazatelů) jsou sledovány různé vývoje hodnot, přičemž v některých případech může být patrná tendence ke zlepšení a v druhých k výraznému propadu. Ekonomika České republiky roste a rozvíjí se rychleji, než ekonomika Ukrajiny. V budoucnu ukrajinská ekonomika má možnost dosáhnout dobrých výsledků ve svém rozvoji, ale při úplném reformování některých odvětví ekonomiky, jako je například bankovní sektor, měnový systém, pomoci zavedení právních norem pro vytváření vhodných podmínek pro příliv zahraničních investic a regulování výdajů ze státního rozpočtu, a především využití metodologie vyspělých států, které mají větší zkušenosti s rozvojem ekonomické situace.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se věnovala analýze ekonomiky Ukrajiny, jejím ekonomickým ukazatelům, vývoji ukrajinské ekonomiky a jejím změnám v průběhu času. Studie dále porovnávala českou a ukrajinskou ekonomiku a jejich změny po vstupu do Evropské unie.

V úvodních kapitolách byly z teoretického hlediska definovány ekonomické ukazatele, použité pro hodnocení ekonomiky České republiky a Ukrajiny v analytické části práce. Dále byly zmíněny příčiny změn těchto ukazatelů a způsoby, jakými ovlivnily ekonomickou situaci v obou zemích.

V práci byly dále rozebrány příčiny vzniku krize na Ukrajině. Vzhledem k tomu, že Česká republika již překonala ekonomickou krizi, lze použít její zkušenosti jako základ pro vytvoření strategie, jak se vypořádat s krizí na Ukrajině.

Cílem Ukrajiny v současnosti je integrace země do Evropské unie. Ve čtvrté části práce byla uvedena kritéria, u kterých musí dojít ke změně a jejich zlepšení, aby se Ukrajina mohla stát členem Evropské unie. Analýze byly podrobeny i budoucí vyhlídky Ukrajiny po vstupu do EU, očekávané změny v její ekonomice, politice a v sociálním životě občanů.

Bakalářská práce dospěla k závěru, že ekonomika Ukrajiny má šanci na zlepšení, ale pouze v případě, že provede kardinální reformy ve všech sférách, tedy v oblasti ekonomiky, politiky, obchodu na domácích i mezinárodních trzích, v oblasti sociální a životního prostředí. Ekonomika České republiky po vstupu do EU dosáhla dobrých výsledků, nyní má již lepší, rostoucí tendenci a svým vývojem se přibližuje nejrozvinutějším zemím Evropské unie.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Tištěné zdroje

BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

DAN, Marek., BAUN Michael. *Česká republika a Evropská unie*. Vyd. 1. Brno: Barrister, 2010. 227s. ISBN 978-80-87029-89-3.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945-2008)*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2009. 272 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-128-4.

HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Melandrium, 2002. 328 s. ISBN 80-86175-25-1.

HOLUB, Alois a kol. *Česká republika na cestě do Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Professional publishing, 2003. 238 s. ISBN 80-86419-43-6.

KUBARTOVÁ, Marie. *Ekonomické vztahy České republiky a Francie*. Cheb, 2013. Bakalářská práce. ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI. Vedoucí práce Ing. Hana Kunešová.

LANOVYK, B., MATYSIAKEVICH, Z., MATEJKO, R.. *Ekonomichna istoria Ukrainy i svitu*. 3. vyd. Kijev: Vikar, 1999. 737 s. ISBN 96-671-3120-3.

PLCHOVÁ, Božena, ABRHÁM Josef, HELÍSEK Mojmír. *Česká republika a EU: ekonomika - měna - hospodářská politika*. 1. vyd. Praha: Krigl, 2010. 206 s. ISBN 978-80-86912-39-4.

ŠTĚRBOVÁ, L. a kol. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21 století*. Praha: GradaPublishing, 2013. 368 s. ISBN 978-80-247-4694-4.

7.2 Elektronické zdroje

Ahoj! Česká republika. *Ekonomická fakta: Vývoj České ekonomiky*. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Vyvoj-ceske-ekonomiky>>.

Akademik. *Hospodářský slovník: Obchodní politika je*. [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/econ_dict/22543>.

Akcie.cz. *Investiční slovník*. [online]. [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <<http://www.akcie.cz/slovník/>>.

Bankovníctví, finance - Studium. *HNP = hrubý národní produkt*. [online]. [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <<http://bankovnictvi-finance.studentske.eu/2009/03/hnp-hruby-narodni-produkt.html>>.

BBC. *Co dá Ukrajině a Ukrajincům volný obchod s EU*. [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/ukrainian/business/2013/09/130930_free_trade_ukraine_eu_az>.

Business center.cz. *Hrubý národní produkt*. [online]. [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: <<http://business.center.cz/business/pojmy/p1363-hruby-narodni-produkt.aspx>>.

Business center.cz. *Investice*. [online]. [cit. 2015-11-14]. Dostupné z: <<http://business.center.cz/business/pojmy/p1301-investice.aspx>>.

CARENKO, O., ZAHARCHUK A.. *Ekonomika Ukrajiny i svitu*. [online]. Sumy: Universitetska kniha, 2000 [cit. 2016-02-13]. 292 s. Dostupné z: <<http://buklib.net/books/21962/>>.

Celní správa České Republiky. *CLO*. [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <<https://www.celnisprava.cz/cz/clo/Stranky/default.aspx>>.

Co je to? *Ekonomie*. [online]. [cit. 2015-10-31]. Dostupné z: <<http://cojeto.superia.cz/ekonomie/>>.

Czechia-VIP.ru. *Česká republika*. [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <<http://czechia-vip.ru/chexiya/>>.

Česko. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zakonik-prace/>>.

Český statistický úřad. *Obecná míra nezaměstnanosti v ČR a krajích*. [online]. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obecna_mira_nezamestnanosti_v_cr_a_krajich>.

Český statistický úřad. *Inflace - druhy, definice, tabulky*. [online]. [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace>.

Český statistický úřad. *Inflace, míra inflace – Metodika*. [online]. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/kdyz_se_rekne_inflace_resp_mira_inflace>.

Český statistický úřad. *Zahraniční obchod*. [online]. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zahranicni_obchod_se_zbozim_ekon>.

Derzhavna sluzhba statistiky Ukrainy. *Geografická struktura export-import zboží*. [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/zd_rik/zd_u/gu_u.html>.

Derzhavna sluzhba statistiky Ukrainy. *Geografická struktura zahraničního obchodu za rok 2014*. [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/zd/ztt/ztt_u/ztt1314_u.htm>.

Ekonomika nezalezhnoi Ukrainy. TYMOCHKO, N. *Ekonomichna istoria Ukrainy*. [online]. Kijev: KNEU, 2005, 204 s. [cit. 2016-02-13]. ISBN 966-574-759-2. Dostupné z: <<http://textbooks.net.ua/content/view/2518/19/>>.

E-LTex. *Nástroje a opatření obchodní politiky státu*. [online]. [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <<http://www.skolatextilu.cz/elearning/93/obchodni-dovednosti/mezinarodni-obchodni-operace/Nastroje-a-opatreni-obchodni-politiky-statu.html>>.

Europa.eu. *Česká republika*. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/czechrepublic/index_cs.htm>.

Finance.cz. *Co je to inflace*. [online]. [cit. 2015-11-9]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/inflace/informace/>>.

Finance.cz. *Existují i nevýhody vstupu do Evropské unie*. [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/34964-existuji-i-nevyhody-vstupu-do-evropske-unie/>>.

Finance.cz. *Hrubý domácí produkt (HDP)*. [online]. [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/informace/>>.

Finance.cz. *Monetární politika*. [online]. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/menove-ukazatele/monetarni-politika/>>.

Finance.cz. *Příjmy a výdaje státního rozpočtu*. [online]. [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/statni-rozpočet/statistiky/prijmy-vydaje/>>.

Finance.cz. *Výhody vstupu ČR do EU*. [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/34998-vyhody-vstupu-cr-do-eu/>>.

Forma derzhavnoho ustroju. Označky Ukrajiny jak unitarnoi derzhavy. FRICKYJ, O. *Konstytucijne pravo Ukrajiny*. [online]. Kijev: Jurinkom Inter, 2003, 536 s. [cit. 2016-02-14]. ISBN 966-667-048-8. Dostupné z: <<http://pravo.news/konstitutsionnoe-pravo-ukrainyi/forma-derjavnogo-ustroyu-oznaki-ukrajini-yak-9249.html>>.

HYNKOVÁ, Vendula. *Ekonomie 1: Makroekonomie*. [online]. [cit. 2015-11-24]. Dostupné z: <https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/39156/mod_resource/content/1/Fisk%C3%A1ln%C3%AD%20politika.pdf>.

Kurzy.cz. *HDP 2016: vývoj HDP v ČR*. [online]. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <<http://www.kurzy.cz/makroekonomika/hdp/>>.

KUTSCHERAUER, Alois. *Regionální analýza a programování*. [online]. 3. vyd. Ostrava, 2007 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://alkut.cz/download/rap_stud_text.pdf>.

Managementmania. *Hrubý národní produkt (GNP - Gross National Product)*. [online]. [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: <<https://managementmania.com/cs/hruby-narodni-produkt-gnp-gross-national-product>>.

Managementmania. *Přímé zahraniční investice*. [online]. [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: <<https://managementmania.com/cs/prime-zahranicni-investice>>.

Mendelu. *Monetární politika*. [online]. [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=48194>.

Měšec.cz. *Hrubý domácí produkt*. [online]. [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/dane/ekonomika/pruvodce/hruby-domaci-produkt/>>.

Ministerstvo ekonomického rozvíjení Ruskojskoj Federacii. *Přehled o stavu ekonomiky České republiky*. [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.ved.gov.ru/exportcountries/cz/about_cz/eco_cz/>.

Ministerstvo ekonomického rozvíjení i torgivli Ukrajiny. *2013 - 12 měs. Obchod mezi Ukrajinou a Českou Republikou*. [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_z_ukr/ukr/7334.html>.

Ministerstvo financí Ukrajiny. *Historie spolupráce Ukrajiny a MMF*. [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mvf>>.

Ministerstvo zakordonnych sprav Ukrajiny. *Bilaterální spolupráce: Země Evropy*. [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <<http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/bilateral-cooperation/european-countries>>.

National Irish Bank. *The Crisis – Dictionary*. [on-line]. [cit. 2015-11-8]. Dostupné z: <<http://www.nationalirishbank.ie/en-ie/About-National-Irish-Bank/Bank-in-brief/thecrisis/Pages/Dictionary.aspx>>.

NĚMEC, Václav, KOHUT Martin. *Světová hospodářská krize, vznik totalitních systémů*. [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <<http://www.dejepis.com/ucebnice/svetova-hospodarska-krize/>>.

NextFinance. *Slovník pojmů*. [online]. [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <<http://www.nextfinance.cz/slovník/>>.

NOVÁČEK, Vnislav a Jena ŠVARCOVÁ. *Makroekonomie I*. [online]. 2. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2003 [cit. 2015-11-17]. 151 s. ISBN 80-7318-155-X. Dostupné z: <<http://www.euroekonom.sk/download2/testy-prijimacky-vs-ekonomia/Makroekonomie.pdf>>.

Novinky.cz. *Ukrajina*. [online]. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <<http://tema.novinky.cz/ukrajina>>.

OK-investice.cz. *Investice*. [online]. [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <<http://www.ok-investice.cz/>>.

Penize.cz. *Co je hrubý domácí produkt (HDP)*. [online]. [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/80357-co-je-hruby-domaci-produkt-hdp>>.

Penize.cz. *Co je nezaměstnanost*. [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/80354-co-je-nezamestnanost>>.

Penize.cz. *Co je státní rozpočet*. [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/80359-co-je-statni-rozpocet>>.

Penize.cz. *Inflace*. [online]. [cit. 2015-11-9]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/inflace>>.

Penize.cz. *Státní dluh*. [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/statni-dluh>>.

Posolstvo Ukrainy v Českej Republici. *Hospodářské a obchodní spolupráce mezi Ukrajinou a českou republikou*. [online]. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <<http://czechia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-czechia/trade>>.

Praemonitus praemunitus. *Zahraniční hospodářská spolupráce Ukrajiny: současný stav, perspektivy rozvoje, hrozby a rizika*. [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <<http://bintel.com.ua/uk/article/vneshekonom/>>.

Predstavnyctvo Jevropejskogo Sojuzu v Ukrainje. *ASOCIACE EU – UKRAJINA*. [online]. Ukrajina: Avgust trejd, 2015, 19 s. [cit. 2016-02-19]. DOI: 10.2871/975236. ISBN 978-92-9238-256-8. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/association_eu_ua_uk.pdf>.

Radio Svoboda. *Jak nehlášená válka ovlivňuje ekonomiku Ukrajiny*. [online]. 2014 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <<http://www.radiosvoboda.org/content/article/26563431.html>>.

Top rozdily.cz. *Rozdíl mezi HDP a HNP*. [online]. [cit. 2015-11-29]. Dostupné z: <<http://toprozdily.cz/rozdil-mezi-hdp-a-hnp/>>.

TSN. *Co se dá podpis dohody o přidružení Ukrajiny s Evropskou unií*. [online]. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <<http://tsn.ua/politika/scho-dast-pidpisannya-ugodi-pro-asociaciyu-ukrayini-z-yevrosoyuzom-356568.html>>.

Ukrainska pravda. *Anatomie krize ukrajinské ekonomiky*. [online]. 2015 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <<http://www.epravda.com.ua/publications/2015/06/16/546489/>>.

UniverzeTrade.ru. *Zahraniční obchod Ukrajiny: geografické a komoditní struktury - Část 2*. [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <<http://universetrade.ru/vneshnjaja-torgovlja-ukrainy-geograficheskaja-i/2131-vneshnjaja-torgovlja-ukrainy-geograficheskaja-i-3.html>>.

VEVERKOVA, Sona. *Czech Republic: Impact of the crisis on industrial relations*. [online]. Eurofond, 2013 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/comparative-information/national-contributions/czech-republic/czech-republic-impact-of-the-crisis-on-industrial-relations>>.

Zahraníční obchod. *Nástroje mezinárodního obchodu*. [online]. [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <<http://zahranicni-obchod.blogspot.cz/2010/12/nastroje-mezinarodniho-obchodu.html>>.

Změny zákoníku práce od 1. 1. 2012 [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/clanky/prehledne-zmeny-v-zakoniku-prace-od-1-1-2012/>>.

Znaj.ua. *Zajímavá fakta o evropskou Ukrajinu*. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <<http://znaj.ua/news/regions/33508/cikavi-fakti-pro-yevropejsku-ukrayinu.html>>.

ŽÁK, Milan. *Hospodářská politika*. [online]. [cit. 2015-11-22]. Dostupné z: <http://www.karasmel.wz.cz/BIVS_soubory/uc_hp_kapitola.pdf>.

8 Přílohy

Příloha 1: Růst HDP na Ukrajině (2004-2014) v %	73
Příloha 2: Míra nezaměstnanosti na Ukrajině (2004-2014) v %	73
Příloha 3: Hlavní spotřebitele ukrajinského exportu a importu za rok 2014 v tis. dol. USA ...	73
Příloha 4: Zahraniční obchod České republiky.....	74

Příloha 1: Růst HDP na Ukrajině (2004-2014) v %

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
12,1	3,0	7,4	7,6	2,3	-14,8	4,1	5,2	0,3	0,0	-6,8

Zdroj: Vlastní zpracování, dle údajů Státní statistické služby Ukrajiny, 2015

Příloha 2: Míra nezaměstnanosti na Ukrajině (2004-2014) v %

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
8,6	7,2	6,8	6,4	6,4	8,8	8,1	7,9	7,5	7,2	9,3

Zdroj: Vlastní zpracování, dle údajů Státní statistické služby Ukrajiny, 2015

Příloha 3: Hlavní spotřebitele ukrajinského exportu a importu za rok 2014 v tis. dol. USA

Země	Export	Import
Celková hodnota	53901689,1	54428716,9
Rusko	9798226,2	12699989,1
Turecko	3561365,4	1299541,3
Egypt	2862068,3	91088,1
Čína	2674125,8	5410952,7
Polsko	2644656,8	3070819,6
Německo	1590590,3	5361520,6
Bělorusko	1617084,0	3970793,1
Česká republika	772542,1	687861,5

Zdroj: vlastní zpracování, dle údajů http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/zd/ztt/ztt_u/ztt1314_u.htm, 2015

Příloha 4: Zahraniční obchod České republiky

	Obrat	Vývoz	Dovoz	Bilance	Změna proti předchozímu roku v %		Krytí dovozu vývozem v %
	v mld. Kč				vývoz	dovoz	
1989	427,5	216,5	211,0	5,5	.	.	102,6
1990	448,0	214,1	233,9	-19,8	-1,1	10,9	91,5
1991	442,4	233,6	208,8	24,8	9,1	-10,8	111,9
1992	541,5	248,1	293,4	-45,3	6,2	40,5	84,6
1993	847,7	421,6	426,1	-4,5	69,9	45,2	98,9
1994	957,2	458,8	498,4	-39,5	8,8	17,0	92,1
1995	1 231,9	566,2	665,7	-99,6	23,4	33,6	85,0
1996	1 356,4	601,7	754,7	-153,0	6,3	13,4	79,7
1997	1 569,0	709,3	859,7	-150,5	17,9	13,9	82,5
1998	1 748,7	834,2	914,5	-80,2	17,6	6,4	91,2
1999	1 881,9	908,8	973,2	-64,4	8,9	6,4	93,4
2000	2 363,0	1 121,1	1 241,9	-120,8	23,4	27,6	90,3
2001	2 653,7	1 268,1	1 385,6	-117,4	13,1	11,6	91,5
2002	2 580,5	1 254,9	1 325,7	-70,8	-1,0	-4,3	94,7
2003	2 811,7	1 370,9	1 440,7	-69,8	9,2	8,7	95,2
2004	3 471,8	1 722,7	1 749,1	-26,4	25,7	21,4	98,5
2005	3 698,5	1 868,6	1 830,0	38,6	8,5	4,6	102,1
2006	4 249,4	2 144,6	2 104,8	39,8	14,8	15,0	101,9
2007	4 870,6	2 479,2	2 391,3	87,9	15,6	13,6	103,7
2008	4 880,2	2 473,7	2 406,5	67,2	-0,2	0,6	102,8
2009	4 127,7	2 138,6	1 989,0	149,6	-13,5	-17,3	107,5
2010	4 944,4	2 532,8	2 411,6	121,2	18,4	21,2	105,0
2011	5 566,3	2 878,7	2 687,6	191,1	13,7	11,4	107,1
2012	5 839,5	3 072,6	2 766,9	305,7	6,7	3,0	111,0
2013	5 998,2	3 174,7	2 823,5	351,2	3,3	2,0	112,4
2014 ¹⁾	6 794,2	3 617,6	3 176,6	441,0	14,0	12,5	113,9

Zdroj: ČSU, 2014